

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Znalostní ekonomika a vzdělávání v ČR

Michaela Nováková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Michaela Nováková

Provoz a ekonomika

Název práce

Znalostní ekonomika a vzdělávání v ČR

Název anglicky

Knowledge economy and education in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem této diplomové práce je popsat podstatu znalostní ekonomiky a znalostního managementu včetně řízení lidských zdrojů a lidského kapitálu jako nástrojů konkurenceschopnosti. Dále je cílem také zmapování vývoje vzdělávání v České republice, jeho současných trendů, postavení České republiky z hlediska vzdělanosti a zaměřením se na problematiku nezaměstnanosti v souvislosti s dosaženým stupněm vzdělání. Cílem praktické části diplomové práce je též dotazníkové šetření zaměřené na vyhodnocení pracovní aktivity studentů VŠ v průběhu studia a její souvislost se studijním oborem.

Metodika

Diplomová práce bude zpracována na základě shromáždění a studia příslušné odborné literatury a internetových zdrojů. Bude zde využita zejména deskriptivní metoda v teoretické části práce a zpracování dotazníkového šetření v analytické části práce. Při vyhodnocení zjištěných výsledků bude využita též komparativní analýza a syntéza.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

znalostní ekonomika, znalostní management, lidský kapitál, lidské zdroje, vzdělávání, nezaměstnanost

---

Doporučené zdroje informací

1. ŠRÉDL, Karel. Znalostní ekonomika a vzdělávání. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 8021320397.
2. TRUNEČEK, Jan. Management znalostí. Praha: Nakladatelství C H Beck, 2004. ISBN 8071798843.
3. KISLINGEROVÁ A KOL., Eva. Nová ekonomika – nové příležitosti?. Praha: Nakladatelství C H Beck, 2011. ISBN 8074004031.
4. ARMSTRONG, Michael. Řízení lidských zdrojů. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 8024714078.
5. HRONÍK, František. Rozvoj a vzdělávání pracovníků. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 8024714574.
6. BUCHTOVÁ, Božena. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 8024790068.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Karel ŠrédI, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 10. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Znalostní ekonomika a vzdělávání v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. PhDr. Karlu Šrédlovi, CSc. za odbornou pomoc při zpracování diplomové práce.

Znalostní ekonomika a vzdělávání v ČR

Souhrn

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku znalostní ekonomiky a vzdělávání v České republice. V první části práce je popsána podstata znalostní společnosti, ekonomiky a také znalostního managementu. Zvláštní kapitola je věnována lidskému kapitálu a lidským zdrojům a jejich řízení. Též je v teoretické části práce přiblížen vývoj českého vzdělávání, jsou zde sepsány vybrané trendy ve vysokoškolském a podnikovém vzdělávání a v neposlední řadě je práce zaměřena i na téma nezaměstnanosti v souvislosti s dosaženým stupněm vzdělání. Analytická část diplomové práce se zabývá zhodnocením postavení České republiky z hlediska vzdělanosti obyvatelstva a realizací vlastního dotazníkového šetření zaměřeného na studenty a absolventy vysokých škol v České republice a jejich pracovní aktivitu v průběhu a po dokončení studií. Na konci práce je provedeno vyhodnocení zjištěných výsledků a závěr.

Klíčová slova: znalostní ekonomika, znalostní management, lidský kapitál, lidské zdroje, vzdělávání, nezaměstnanost, student, absolvent

Knowledge economy and education in the Czech republic

Summary

This thesis is focused on the knowledge economy and education in the Czech republic. The first part describes the essentiality of the knowledge society, economy and also knowledge management. A special chapter is devoted to human capital and human resources and their management. There are also depicted the development of czech education, written the selected trends in higher education and employee training in the teoretical part and last but not least, the thesis is focused on the topic of unemployment related to achieved level of educational attainment. The analytical part of this thesis deals with the evaluation of the position of the Czech republic in terms of education of the population and implementation of own survey aimed at students and graduates in the Czech republic and their work aktivity during and after their studies. In conclusion, there is an evaluation of the results.

Keywords: knowledge economy, knowledge management, human capital, human resources, education, unemployment, student, graduate

Obsah

1	Úvod.....	12
2	Cíl a metodika práce	13
2.1	Cíl práce.....	13
2.2	Metodika práce	13
3	Teoretická východiska	15
3.1	Data, informace a znalosti	15
3.1.1	Data.....	15
3.1.2	Informace	16
3.1.3	Znalosti	16
3.2	Znalostní společnost, ekonomika a management	18
3.2.1	Znalostní společnost - koncept učící se organizace	18
3.2.2	Znalostní ekonomika.....	19
3.2.3	Znalostní management.....	21
3.2.4	Znalostní pracovník	22
3.3	Lidské zdroje a lidský kapitál	25
3.3.1	Lidské zdroje.....	25
3.3.2	Lidský kapitál	27
3.4	Vzdělávání v České republice a nezaměstnanost	30
3.4.1	Historický vývoj české vzdělanosti a vzdělávání	31
3.4.2	Klasifikace úrovní vzdělávání	33
3.4.3	Současné trendy ve vzdělávání (VŠ, podnikovém)	34
3.4.4	Nezaměstnanost a vzdělání.....	37
4	Analytická část.....	40
4.1	Postavení České republiky z hlediska vzdělanosti	40
4.1.1	Česká vzdělanost z hlediska vývoje zastoupení jednotlivých nejvyšších ukončených úrovní vzdělání v letech 1950 – 2011.....	40
4.1.2	Česká vzdělanost v rámci Evropské unie	47
4.1.3	Obyvatelstvo České republiky dle výsledků výzkumu PIAAC.....	51
4.2	Vlastní dotazníkové šetření.....	55
4.2.1	Studenti 1 VŠ v České republice	56
4.2.2	Studenti více VŠ v České republice.....	63

4.2.3	Absolventi 1 VŠ v České republice	64
4.2.4	Absolventi více VŠ v České republice	67
4.2.5	Absolventi VŠ v České republice a zároveň studenti	68
5	Zhodnocení výsledků a doporučení	70
5.1	Vzdělanost v České republice	70
5.2	Dotazníkové šetření	71
6	Závěr	73
7	Seznam použitých zdrojů	75
8	Přílohy	80
	Příloha 1: Podíl populace Evropské unie ve věku 55 - 74 let s terciálním a vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním, rok 2014 (%)	80
	Příloha 2: Podíl populace Evropské unie ve věku 55 - 74 let se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2, rok 2014 (%)	81
	Příloha 3: Výsledky čtenářské gramotnosti, matematické gramotnosti a řešení problémů v IT ve výzkumu PIAAC	82
	Příloha 4: Dotazník	83

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Data, informace, znalosti	15
Obrázek 2:	Vzdělanostní struktura obyvatel České republiky starších 15 let k 26.3.2011 dle krajů (%)	46

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Počty studentů a absolventů VŠ v ČR v letech 2001 – 2014 (v tisících)	35
Tabulka 2:	Podíl nezaměstnaných osob v České republice v letech 2005 - 2014 (%)	38
Tabulka 3:	Obecná míra nezaměstnanosti v ČR dle dosaženého stupně vzdělání v letech 2010 – 2015 (%)	39
Tabulka 4:	Procentuální vývoj úrovně vzdělanosti obyvatel České republiky (starších 15 let) mezi lety 1950 – 2011(%)	41
Tabulka 5:	Poměr mužů a žen starších 15 let v České republice dle dosaženého (nejvyššího ukončeného) vzdělání v letech 1950 – 2011 (%)	43

Tabulka 6: Úroveň nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatelstva České republiky staršího 15 let rozlišena dle pohlaví k datu 26.3.2011	45
Tabulka 7: Populace Evropské unie ve věku 20 – 24 let, která má alespoň vyšší sekundární vzdělání, rok 2014 (%).....	47
Tabulka 8: Podíl populace Evropské unie ve věku 25 – 54 let s terciálním a vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním, rok 2014 (%)	49
Tabulka 9: Podíl populace Evropské unie ve věku 25 - 54 let se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2, rok 2014 (%).....	50
Tabulka 10: Absolventi a současně studenti v prezenčním studiu	69
Tabulka 11: Absolventi a současně studenti v kombinovaném studiu	69

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj úrovně české vzdělanosti v letech 1950 - 2011	42
Graf 2: Čtenářská gramotnost dle PIAAC (body)	52
Graf 3: Numerická gramotnost dle PIAAC (body).....	53
Graf 4: Řešení problem v IT dle PIAAC (%)	54
Graf 5: Složení respondentů v dotazníkovém šetření (%)	56
Graf 6: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ v ČR (%).....	57
Graf 7: Plány ohledně setrvání v tomto zaměstnání / podnikání (%)	58
Graf 8: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – humanitní zaměření (%)	59
Graf 9: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – ekonomické zaměření (%).....	60
Graf 10: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – pedagogické zaměření (%)	61
Graf 11: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – technické zaměření (%)	61
Graf 12: Plány ohledně setrvání v tomto zaměstnání / podnikání dle zaměření vybraných oborů u studentů prezenčního studia (%)	62
Graf 13: Pracovní aktivita studentů prezenčního studia dle škol (%).....	63
Graf 14: Pracovní aktivita studentů více VŠ (oborů) v ČR (%)	64
Graf 15: Splnění očekávání o vysokoškolské výuce absolventů 1 VŠ v ČR (%).....	65
Graf 16: Pracovní aktivita absolventů 1 VŠ v ČR (bakalářské obory) (%).....	66
Graf 17: Pracovní aktivita absolventů 1 VŠ v ČR (magisterské + navazující magisterské obory) (%).....	67

Graf 18: Pracovní aktivita absolventů více VŠ v ČR (min. 1 magisterský / navazující magisterský obor jako nejvýše dosažený) (%) 68

1 Úvod

V současné znalostní společnosti představuje problematika znalostní ekonomiky a vzdělávání stále aktuálnější téma. Je zřejmé, že znalosti a z nich plynoucí inovace, jsou pro podnik, národní ekonomiku i celé lidstvo velmi cenné. Pro budování vyspělé ekonomiky a konkurenceschopnosti je však nutné znalosti efektivně užívat a nadále rozvíjet. I proto je významná část této diplomové práce zaměřena na vyzdvižení podstaty znalostní ekonomiky a znalostního managementu.

Na důležitost vzdělávání a významu vzdělání je kladen stále větší důraz a výjimkou v tomto směru není ani Česká republika. Vzdělané obyvatelstvo představuje pro zemi větší potenciál pro realizaci inovací a zdokonalování technologických postupů nejen v oblasti vědy a výzkumu a přináší s sebou žádanou lidskou kreativitu, znalosti, schopnosti a dovednosti napomáhající všeobecnému rozvoji společnosti. V posledních desetiletích se v České republice trvale zvyšuje podíl osob s vyšším ukončeným vzděláním, kteří mají na trhu práce širší škálu možností. Žádané je zejména vysokoškolské vzdělání, stejně tak je však od absolventů vysokých škol velmi často vyžadována i praxe v oboru, kterou není vždy při studiích snadné získat. I na zjištění toho, jak velká část studentů v průběhu studia získává praxi v souvislosti se zaměřením studovaného oboru, je v této práci zaměřen vlastní výzkum.

Nestačí však využívat znalostí a vědomostí dosažených pouze na základě formálního školního vzdělávání. Stále větší pozornost je věnována práci s lidskými zdroji a jejich rozvoji. Vzdělávání a rozšiřování tak kompetencí a schopností zaměstnanců i po ukončení formálního vzdělání je nezbytnou součástí každé společnosti, která chce dosahovat lepších či nadprůměrných výsledků. Je tak možné pozorovat, že vzdělávací kurzy nebo podniková školení jsou běžně využívána pro formování zaměstnanců.

Ne nadarmo se říká, že to, co má člověk ve své vlastní hlavě, mu nikdo nevezme, a týká-li se to znalostí a vzdělání je zřejmé, že to s sebou přináší značné výhody.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Cílem této diplomové práce je charakterizovat podstatu znalostní ekonomiky a znalostního managementu včetně řízení lidských zdrojů a lidského kapitálu, které jsou významnými nástroji konkurenceschopnosti v současné společnosti. Dále je cílem též popsat vývoj české vzdělanosti a vzdělávání a současných trendů ve vzdělávání využívaných zejména na vysokých školách v České republice a v podnicích při vzdělávání zaměstnanců. Záměrem je též přiblížit problematiku nezaměstnanosti v souvislosti s dosaženým stupněm vzdělání.

Cílem analytické části práce je zhodnotit postavení České republiky z hlediska vzdělanosti dle složení vzdělanostní struktury obyvatelstva, vyhodnotit její vývojové tendence a provést mezinárodní srovnání. V neposlední řadě je cílem diplomové práce uskutečnění vlastního dotazníkového šetření zaměřeného na studenty a absolventy vysokých škol v České republice a vyhodnocení jejich pracovní aktivity v době studií, či po jejich dokončení, a také její souvislosti se studovaným oborem.

2.2 Metodika práce

Teoretická část diplomové práce byla zpracována zejména na základě shromáždění, prostudování a zpracování informací a poznatků z příslušné odborné literatury a internetových zdrojů. Byla využita zejména deskriptivní metoda pro vystihnutí důležitých náležitostí a charakteristik týkajících se konceptu znalostní ekonomiky a managementu, lidských zdrojů a lidského kapitálu, nezaměstnanosti odvíjející se od dosaženého stupně vzdělání a také pro popsání historického vývoje českého vzdělávání.

Při zhodnocování úrovně vzdělanosti v České republice v analytické části práce byla využívána komparativní analýza a syntéza. Byly porovnávány změny v procentuálním složení obyvatelstva dle jednotlivých ukončených stupňů vzdělání v průběhu let a srovnána a vyhodnocena současná vzdělanostní struktura a další ukazatele vzdělanosti v mezinárodním měřítku. Využívána byla data zejména Českého statistického úřadu a Eurostatu.

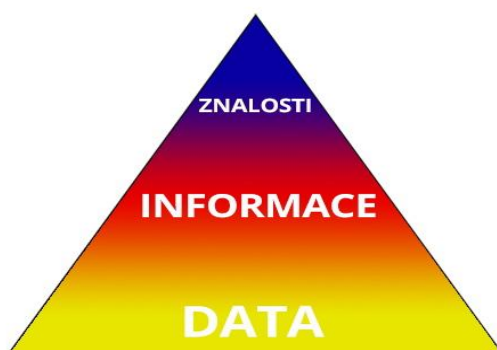
K analýze výsledků získaných prostřednictvím dotazníkového šetření byla též použita komparace poznatků týkajících se studentů a absolventů vysokých škol v České republice a byly na jejím základě vyvozeny závěry vztahující se k pracovní aktivitě v souvislosti s (vy)studovaným oborem zvolené skupiny respondentů.

3 Teoretická východiska

3.1 Data, informace a znalosti

Pojmy data, informace a znalosti jsou vzájemně úzce provázány a z hlediska hierarchického uspořádání je ně pohlíženo následovně (Bureš, 2007):

Obrázek 1: Data, informace, znalosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Tedy data tvoří informace, které mohou být následně přeměny na znalosti.

3.1.1 Data

Data představují podněty, které vnímáme smyslově. Může se jednat například o text, číselný kód či zvuk. Je možné je hodnotit z několika hledisek. Z pohledu kvantity jde zejména o velikost kapacity dostupných dat, množství nákladů, jež jsou zapotřebí k jejich získání a též čas, který tomuto předchází (rychlost dosažení potřebných dat). Z kvalitativního hlediska lze hodnotit disponibilitu dat – tedy přístup k datům tehdy, kdy je potřebujeme, korespondenci dat, neboli soulad dat s naším očekáváním, a v neposlední řadě readabilitu – porozumění datům, jejich přesnost, čitelnost (Barták, 2008). Data jsou odrazem objektivní reality, avšak postrádají vazbu na okolní svět, sama o sobě nemají význam. Funkčně uspořádané skupiny dat označujeme jako databáze (Truneček, 2004).

3.1.2 Informace

Informace reprezentují sumarizovaná data, která obsahují kontext a pro uživatele mají určitý smysl či účel. Sám uživatel následně rozhoduje, zda daná informace bude pouze potencionální – tedy prozatím nevyužitá (uložena například v paměti), nebo bude-li se jednat o informaci aktuální, která je základem pro aktivní jednání a slouží tak k rozvoji systému) (Barták, 2008).

Samotných definic pojmu informace existuje spousta. Vymětal a kolektiv je popisují následovně:

„Informace jsou data, kterým příjemce přisuzuje určitý význam na základě znalostí, zkušeností a vědomostí, kterými disponuje, a která u příjemce snižují entropii (neurčitost, neuspořádanost) vzhledem k jeho potřebám a požadavkům.“ (Vymětal, Diačíková, Váchová, 2005, str.13).

Informace nám dávají odpovědi na otázky kdo?, co?, kde? a kdy? a jejich hodnota je subjektivní, velmi závislá na znalostech osoby, která s informací nakládá. Informace se vytváří interpretací, kdy je zapotřebí porozumět souvislostem mezi daty (či jinými informacemi) (Truneček, 2004).

3.1.3 Znalosti

Znalostí se rozumí informace, která je již obohacena o naše předchozí zkušenosti, dovednosti, mentální modely, vztahy atp. Jde o schopnost na základě těchto faktorů informaci používat. Znalost nám tedy říká, „jak dělat to, co nám informace sděluje“ (Barták, 2008).

„Znalost je informace, která je organizována a analyzována, aby se stala rozumitelnou a použitelnou k řešení problémů nebo k rozhodování.“ (Turban, 1992 cit. dle Bureš, 2007, str. 27). Právě tato definice vyzdvihuje podstatu použitelnosti pro řešení problémů a přínos znalostí při rozhodování.

Znalosti můžeme obecně rozdělit na explicitní, implicitní a tacitní. Explicitní znalosti představují formalizované nebo dokumentované znalosti. Tyto znalosti jsou snadno přenositelné, je tedy možné je sdílet. Příkladem může být například počítačový kód. Implicitní znalosti jsou takové, jež jsou uloženy v hlavách pracovníků. Implicitní znalosti lze potencionálně sdílet, jelikož je možné je převést do formy explicitní (vlastník

procesu ví vše o tomto procesu). Přímým opakem explicitních znalostí jsou znalosti tacitní, jež není lehké, či vůbec možné převést do explicitní formy, jelikož jsou ukryty v mysli člověka. Jsou těžko formalizovatelné, dokumentovatelné a je obtížné je tedy sdílet s ostatními a dale přenášet (osobní zkušenosti experta) (Bureš, 2007).

Kromě dat, informací a znalosti se rozlišuje ještě další pojem, kterým je moudrost a stojí zde z hlediska hierarchického zařazení nejvýše. Moudrost značí celkové pochopení světa, poznání principů (Mládková, 2005).

3.2 Znalostní společnost, ekonomika a management

3.2.1 Znalostní společnost - koncept učící se organizace

Společnost, ve které žijeme lze charakterizovat jako znalostní – učící se (learning society). Tato společnost se neustále rozvíjí a předpokladem k tomuto rozvoji je učení se a hodnota vzdělávání pro lidstvo (Šrédli, 2010). Ve znalostní společnosti patří mezi základní činitele lidský kapitál a lidské schopnosti, které umožňují zlepšení a pokrok. A to o to více, protože ustavičné vzdělávání podporuje nejen inovační procesy, ale naplňuje i potřeby jednotlivce v rámci seberealizace. Důležité je využívání již existujících znalostí a rozvíjení potencionálních nových vědomostí potřebných k efektivnímu jednání, prospívajícím inovacím a v neposlední řadě konkurenceschopnosti. Z tohoto důvodu je vyžadováno proaktivní chování organizace, kdy nestačí na nadcházející změny pouze reagovat, ale je nutné je předvídat a vytvářet si tak konkurenční výhodu (Barták, 2008).

Následující formulace vyobrazuje pojem učící se organizace tak, jak jej vykládá uznávaný americký vědec v oblasti managementu Peter Senge: *„Učící se organizace je místo, na kterém lidé nepřetržitě rozšiřují své schopnosti dosahovat výsledků, po kterých skutečně touží, kde se rozvíjejí nové a objevní způsoby myšlení a kde se lidé neustále učí, jak se společně učit.“* (Senge, 2007 cit. dle Medlíková, 2010, str. 35).

P.Senge je také autorem tzv. Pěti disciplín učící se organizace, jimiž jsou:

- Osobní mistrovství
- Mentální modely
- Sdílené vize
- Týmové učení
- Systémové myšlení

Osobní mistrovství znamená schopnost optimalizovat a prohlubovat své osobní vize, vzdělanost, energii. (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005). Představuje způsobilost volit podstatné a dosahovat zaujetí - nejen reagovat. **Mentální modely** odráží naše vnitřní představy, ustálené modely chápání, předpoklady, předsudky podle kterých hodnotíme nastalé situace (Hroník, 2007). Předpokladem utváření učící se organizace je zvládat myslet a jednat za hranice těchto ustálených forem myšlení. Podstatou **sdílených vizí** je, že podnikové vize, případně hodnoty, sdílí všichni lidé ve firmě. Pracovníci jsou v takové situaci zanícení a motivováni k přispívání k dosahování cílů organizace. **Týmové učení**

klade důraz na fungování týmů v podnicích. Učení v nich je učením celé organizace (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005). Důležitou roli sehrává dialog a diskuze v týmech. Rozhodnutí, které z diskuse vzejde, není rozhodnutím jednotlivce, ale celého týmu (Hroník, 2007). Pátou disciplínou je dle Sengeho **systemové myšlení**, které slučuje předcházející disciplíny do vzájemně fungujícího systému (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005).

Důraz je v učící se organizaci kladen zejména na význam permanentního učení se. Z pohledu organizace jako podniku je poté nutné, aby vzdělávání úzce korespondovalo s podnikovými cíli – jedině poté jej lze považovat za efektivní. Znalostní pracovník je nositelem intelektuálního kapitálu, jenž může být pro organizaci přínosem, musí mu však být poskytnuty patřičné podmínky pro jeho uplatnění a rozvoj (Truneček, 2004).

Přístup učící se organizace je možné klasifikovat z několika hledisek. Za prvé je zde vyžadována aktivita jedince, kdy je podporováno sebevzdělávání a individualita pracovníka. Dalším faktorem je již zmíněné trvalé učení se, které souvisí nejen s cíli organizace, ale i s cíli jednotlivce. Z ohledu přístupu ke vzdělávání se učení se stává velmi často přímo součástí vykonávané práce a je tak nezbytné. Vzdělávací metody jsou diferencované, uzpůsobené individuálním potřebám jedince. Často je využíváno koučingu či mentoringu, kdy je rozvíjen daný potenciál osobnosti. Obecně je možné říci, že učící se organizace (společnost) si klade za cíl vytvářet podmínky, kdy jednotliví členové rozvíjí své schopnosti nad rámec jejich povinností, uplatňuje zvláštní strategie potřebné pro rozvoj lidských zdrojů, využívá neustálý proces individuálního a kolektivního učení a tuto svou kulturu nadále rozšiřuje (Truneček, 2004).

Úspěšná znalostní organizace s sebou přináší celou řadu výhod. Patří mezi ně zejména již vyzdvížená úspěšnost na trhu, využívání vlastních vyškolených pracovníků, vyšší efektivita práce (a celé organizace), sdílení získaných znalostí, využívání znalostního managementu pro rozvoj kreativního myšlení, vyšší flexibilita jednotlivců či lepší možnosti k uspokojování potřeb zákazníků (Barták, 2008).

3.2.2 Znalostní ekonomika

Ve strategii hospodářského růstu lze zjistit, že znalostní ekonomika se zakládá na utváření přidané hodnoty a zvyšuje se důležitost a významnost vzdělání a to z pohledu

na celkový růst konkurenční výhody dané země (Výzkum a vývoj v ČR, 2005). Myšlenka znalostní ekonomiky klade důraz na význam znalostí a vzdělání pro růst a rozvoj ekonomiky v rámci globálního hospodářství. Přitom příležitosti k užívání a rozvoji těchto znalostí a dovedností jsou dány vyspělostí a hodnotou vzdělávacího systému v konkrétní zemi (Kislingerová a kol., 2011). V současné době jsme svědky stále rostoucího technologického pokroku. Konkurenceschopnost společnosti, odvětví či celé ekonomiky se odvíjí od schopnosti na tyto technologické změny reagovat účinněji než konkurence a využívat je tak ve svůj vlastní prospěch (Kislingerová a kol., 2008).

Zde následují vybrané charakteristické znaky znalostní ekonomiky dle V. Bureše:

- Nové požadavky na manažerské kompetence
- Pozornost je směřována na učení a učení se
- Stále v širším měřítku jsou využívány informační a komunikační technologie (ICT)
- Možnost spolupráce různých týmů i na virtuální úrovni (každý se může nacházet jinde)
- Vytváření partnerství mezi organizacemi
- V rámci znalostní ekonomiky nejsou přesně vymezeny hranice, znalosti nejsou koncentrovány pouze na jednom konkrétním místě
- Nižší potřeba organizací vlastnit fyzické zdroje
- Přizpůsobení produktu individuálním potřebám a požadavkům zákazníků
- Dynamičtější tvorba cen oproti klasické ekonomice (Bureš, 2007)

Znalostní ekonomika vs. Nová ekonomika

Znalostí i Nová ekonomika se zabývají podobnými procesy a jejich společným znakem je kladení důrazu na význam vzdělání, znalosti a ICT. Pojem znalostní ekonomiky je z hlediska historického zařazení starší – spadá do období 60. let 20. století (a váže se k dílům P. Druckera – *The Effective Executive*, *The Age of Discontinuity*). Označení Nová ekonomika vznikl až koncem 90. let 20. století. Tento koncept vznikl ve spojení na konkrétní vývoj hospodářství ve Spojených státech amerických, který měl charakterizovat. Znaky znalostní ekonomiky byly již zaznamenány výše, mezi znaky Nové ekonomiky se řadí vysoká přidaná hodnota, kterou s sebou přináší zboží či služby úzce související se vzděláním a znalostmi. Dalším rysem je rozvoj informačních

a komunikačních technologií přispívající k růstu aktivních firem, kterým se výrazně zvýšil prostor jejich působnosti a byl též zjednodušen problém geografické vzdálenosti. V souvislosti s tímto faktem již odpadá i nutnost potřeby zprostředkovatelů (kupříkladu chce-li zákazník dovolenou v Anglii, sám si může pomocí internetu vyhledat a objednat letenku přímo na místo určení a nepotřebuje pro tuto činnost již využívat nutně služby cestovní kanceláře) (Kislingerová a kol., 2011).

3.2.3 Znalostní management

Zakladatelem znalostního managementu je určován Ikujiro Nonaka a jeho duchovním otcem často označován P.F. Drucker (dílo „Řízení v turbulentní době z roku 1980). Znalostní management, neboli knowledge management představuje proces získávání, zpracovávání, sdílení, nakládání, uchovávání a užívání znalostí. Znalostní management se utvářel z informačního managementu, jenž se zabýval zajištěním, ochranou a distribucí informací ve firmě. Knowledge management přináší metody, jak rozvíjet kompetence firmy a nezbytnou podporu mu poskytují informační technologie (Hroník, 2007).

Znalostní management podporuje rozvoj schopností lidí k využívání a zužitkování znalostí a zkušeností a jejich rozvoji, kdy dochází k prohlubování potenciálu pracovníků a tak i celé organizace. Jedná se v podstatě o řízení vzdělanostní ekonomiky a celé společnosti, jež staví na lidských schopnostech (na lidském a sociálním kapitálu) (Barták, 2008). Sociální kapitál je chápán jako vztahy mezi lidmi i různými sociálními skupinami, kterými může být například profesní sdružení (Maier a kol., 2012). Vlastník sociálního kapitálu má k dispozici dostatečně velké množství vztahů, jež mu napomáhají docílit naplnění svých potřeb, cílů – případně cílů podniku (Vodák, Kucharčíková, 2011). Lidskému kapitálu – jakožto součásti intelektuálnímu kapitálu bude věnována pozornost následovně.

Znalostní management je systémem, který se neustále rozvíjí a snaží se co nejvíce využívat právě potenciálu intelektuálního kapitálu a naplnit tak záměry zvolené strategie, dosáhnout lepší výkonnosti, vyššího zisku atp. Podstatnou roli v jeho rozvoji a fungování sehrávají znalostní pracovníci a týmová spolupráce v organizaci, podniková kultura, organizační struktura a velmi podstatné informační technologie a systémy (Vymětal, Diačíková, Váchová, 2005).

Je nutné knowledge management odlišovat od talent managementu. Oběma těmito trendům je společné, že mají za cíl rozvíjet. Zatímco talent management se orientuje na rozvoj jedince a v rámci organizace se tak týká jen omezeného počtu osob, znalostní management se zaměřuje na celou organizaci, tedy co největší počet lidí (Hroník, 2007).

Strategie znalostního managementu

Již v podkapitole 3.1.3 byla věnována pozornost jednotlivým typům znalostí. Na základě toho, zda je v dané strategii znalostního management dávána přednost explicitním, nebo tacitním znalostem, rozlišujeme strategii kodifikační a personalizační.

Kodifikační strategie se zabývá explicitními znalostmi – tedy znalostmi, které lze formalizovat, uspořádat, vyjadřovat, sdílet. V rámci této strategie jsou vynakládány velké investice do informačních systémů a informačních technologií. Znalosti jsou uloženy v informačních systémech podniku a jsou pracovníky generovány z databází. Tato strategie je využívána zejména v oblastech, kde je nízké riziko předmětu podnikání (Barták, 2008).

Personalizační strategie využívá kromě explicitních znalostí také znalosti tacitní, které se získávají praxí, zkušenostmi a nejsou formalizované. Významné postavení v rámci této strategie tudíž zastávají experti, tedy pracovníci, kteří jsou držiteli tacitních znalostí. Personalizační strategie může fungovat výhradně v podnicích, kde je podporováno učení se a sdílení tacitních znalostí. Příhodná je v organizacích, kde je kladen důraz na individuální přístup k řešení každé zakázky. Lze ji využívat například v marketingu, výzkumu etc. (Barták, 2008).

Knowledge management lze zařadit do oblasti řízení lidských zdrojů, protože hovoříme-li o znalostní ekonomice, je řeč o lidech, kteří disponují určitými znalostmi (Hroník, 2007). Tématu lidských zdrojů a lidského kapitálu se bude týkat samostatná kapitola.

3.2.4 Znalostní pracovník

Znalostní pracovníci jsou vysoce kvalifikovaní pracovníci, kteří disponují znalostmi. Kromě těchto pracovníků rozlišujeme také obslužné (manuální) pracovníky.

Znalostní pracovníci představují kapitálové aktivum, zatímco obslužní pracovníci jsou nákladem podniku (Kislingerová a kol., 2011). Znalostní pracovníci vykonávají nejen znalostní, ale také manuální práci (automechanik). Řadí se sem pracovníci, jejichž profese jsou vázány na informace, internet, počítače. Příkladem může být například uznávaný rozhlasový komentátor či výborný kardiochirurg (Truneček, 2004). Obecně lze říci, že pod označení znalostní pracovníci spadá stále více pracovníků, což souvisí s progresivním vývojem společnosti (Mládková, 2005).

Od manuálního pracovníka (například kopáč) se neočekává, že se při své práci bude zaobírat problematikou sebeřízení, sebeorganizace, ani že bude ostatní jeho práci učit. Naopak je tomu v případě znalostního pracovníka, kdy se předpokládá, že pracovník bude své znalosti předávat ostatním, že bude mít ke své práci proaktivní přístup, bude jednat samostatně a vzdělávat se (Mládková, 2005).

Předpokladem je, že znalostní pracovník disponuje určitými vlastnostmi, schopnostmi a předpoklady, jež jej utváří a vytváří tak obraz ideálního znalostního pracovníka, i když ve skutečnosti není reálně možné, aby jedna osoba byla nositelem všech následujících předpokladů. Zde jsou optimální znaky znalostního pracovníka:

- Znalostní pracovník je inteligentní, chytrý a je způsobilý se nadále rozvíjet
- Má v oboru hluboké znalosti
- Je schopen myslet v souvislostech a improvizovat
- Informace je schopen třídit a systematicky s nimi (a rovněž znalostmi, zkušenostmi) pracovat
- Vyznačuje se kritickým myšlením
- Je vhodný pro realizaci celoživotního vzdělávání, nakloněn budoucímu rozvoji
- Disponuje přirozenou autoritou, je kreativní, pragmatický, má dobré komunikační schopnosti a umí své znalosti efektivně předávat dále
- Mírný workoholismus není na škodu
- Je znalcem jazyků a počítačově gramotný
- Je schopen utvářet plány rozvoje podniku
- Má týmového ducha, zvládá pracovat v kolektivu (případně vést)
- Nemá strach z rizika, změn a nových okolností

Znalostní pracovník (i když nesplňuje všechny výše zmíněné požadavky), je pro organizaci aktivem, které může prospět jejímu rozvoji. Zároveň by mu měl být poskytnut prostor pro uplatnění jeho schopností a seberealizaci (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005).

Kromě znalostních pracovníků je nutné odlišovat také funkce znalostních vůdců a znalostních manažerů, i když se nároky na jednotlivé funkce mohou částečně překrývat. Znalostní lídr definuje cíle firmy a navrhuje strategie rozvoje. Měl by zvládat efektivně pracovat se znalostními pracovníky, umět je motivovat a využívat jejich znalostí. Znalostní manažer má na starosti podnikové cíle, vize, představy realizovat a využívat znalosti a intelektuální kapitál v rámci dosažení konkurenceschopnosti. Znalostní manažer musí plnit nepřehledné množství požadavků, které si často vyžadují specializace, vyhovovat by měl základním manažerským kompetencím (vedení lidí, motivace, flexibilita, umění řešit konflikty apod.) (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005).

3.3 Lidské zdroje a lidský kapitál

3.3.1 Lidské zdroje

Lidské zdroje představují, spíše než samotné lidi, *předpoklady lidí* potřebné k vykonávání určité práce. Pokud člověk vlastní nutné předpoklady, dispozice k dané činnosti a je schopen podávat požadovaný výkon, jedná se o člověka kompetentního ve vztahu k této činnosti, úkolu.

Mezi předpoklady lidských zdrojů patří:

- **Vlastnosti** jedince, jež jsou velmi těžce ovlivnitelné, například se může jednat o druh povahy (introvert x extrovert). Cílem není vlastnosti v rámci vedení lidí měnit, ale naopak jich využívat.
- **Postoje**, které reprezentují vztahy jednotlivce k okolním jevům a lze je měnit
- Třetí skupinu tvoří **schopnosti** člověka – tedy jeho znalosti a dovednosti. Stejně jako postoje, je i schopnosti možné změnit, upravit a to právě z důvodu lepšího odvedení práce (plnění úkolů) (Plamínek, 2009).

Řízení lidských zdrojů

Řízení lidských zdrojů je souhrn činností, který se týká celého podniku a zabývá se řízením nejcennějšího zdroje firmy – lidmi. Tento firemní zdroj se od ostatních zdrojů (např. marketing, stroje) liší, jelikož je s nimi možné komunikovat, předávat si informace. Jestliže chce podnik své lidské zdroje řídit a efektivně dosahovat podnikových cílů, musí lidské zdroje plánovat, jasně definovat jednotlivé postupy pro získávání a výběr lidí, regulovat odměňování a řídit rozvoj lidí. V oblasti financí je plánování běžnou záležitostí, co se týká lidských zdrojů, jedná se o neméně důležitou aktivitu. Od kvality lidských zdrojů se odvíjí kvalita celé firmy. Podstatné je tedy plánovat kolik a jaké lidi bude firma potřebovat, kdy je bude potřebovat a kde je schopna si je zajistit. Nutné je také analyzovat pracovní místo, vědět co je od pracovníka očekáváno a jaké prostředky k jeho nalezení lze využívat (inzerát, zprostředkovatelské agentury apod.). Rozvoj lidských zdrojů je významný a přispívá k dosahování podnikových cílů. Je ho možné uskutečňovat prostřednictvím učení se, vzděláváním, rozvojem nebo výcvikem (Charvát, 2006).

Charakteristiky řízení lidských zdrojů

Dle Armstronga (1999) je v oblasti řízení lidských zdrojů pokládán důraz zejména na zájmy managementu, sjednocení strategie lidských zdrojů se strategiemi podniku, investování do lidí a dosahování tak cílů podniku, rozvoj lidských zdrojů včetně řízení pracovního výkonu, dosažení věrnosti a podnikovou solidaritu a v neposlední řadě na silnou podnikovou kulturu (Armstrong, 1999).

Koncepce řízení lidských zdrojů je rozmanitá aktivita (Armstrong, 2007). V rámci řízení lidských zdrojů lze rozlišovat „tvrdou“ a „měkkou“ podobu. „Tvrdé“ řízení lidských zdrojů se zaměřuje na tak zvané „tvrdé faktory“, tedy neosobní, například organizační pravidla. Pozornost je směřována na strategické stránky řízení a na lidi je nahlíženo jako na velmi důležité zdroje, které je spolu s ostatními zdroji nutné racionálně řídit, jelikož jejich prostřednictvím podnik dosahuje konkurenční výhody. „Měkké“ řízení lidských zdrojů naopak pracuje s faktory „měkkými“ – osobními vztahujícími se k člověku, kupříkladu motivace, ztotožnění se s organizací, vedení. Vyzdvihována je významnost komunikace, motivování pracovníků i jejich rozvoj. Předpokládá se, že zájmy pracovníků a celého podniku by měly být v souladu (Kociánová, 2012).

Řízení lidských zdrojů je strategické povahy a za klíčovou je považována strategická integrace, jež souvisí s orientací na oddanost a angažovanost personálu. Podoba strategické integrace se odvíjí od představ a řízení vrcholového managementu organizace a je požadováno, aby zaměstnanci byli k podniku (ve kterém pracují) a jeho cílům, vizím loajální, oddaní. Samotné ztotožnění se pracovníka s organizací je velmi významné, nejen pro jeho rozvoj, ale také pro ekonomické výsledky firmy. Management podniku proto na strategickém řízení lidských zdrojů soustavně pracuje. Už bylo řečeno, že lidé jsou v pojetí řízení lidských zdrojů považováni za nejcennější zdroj firmy a mělo by na ně být nahlíženo jako na bohatství, které je třeba rozvíjet a investovat do něj, aby přinášelo žádané efekty z hlediska konkurenceschopnosti. Řízení lidských zdrojů se přiklání spíše k unitární filozofii, co se týká pracovních vztahů, očekává se, že zájmy zaměstnavatelů i zaměstnanců se shodují. Otázkou zůstává, nakolik je tato filozofie v konkrétních případech reálná. Též lze řízení lidských zdrojů označit za individualistické, neboť považuje za důležité budovat vztahy s každým jednotlivým pracovníkem (Armstrong, 2007).

I když v koncepci řízení lidských zdrojů jsou zájmy jednotlivých členů podniku respektovány, celé pojetí je předně orientováno na hodnoty podniku samotného, které jsou nadřazené. Při řízení lidských zdrojů je však důležité pracovat na tom, aby se vize organizace a pracovníků co nejvíce sjednocovaly a dohromady efektivně fungovaly (Armstrong, 2007).

3.3.2 Lidský kapitál

Lidský kapitál je tvořen souborem vrozených i získaných schopností, dovedností, znalostí, návyků, talentu, motivace, invence, jehož nositeli jsou lidé. Pojem lidský kapitál a lidské zdroje bývají často zaměňovány, či mezi nimi nejsou nacházeny zásadní rozdíly. V podkapitole 3.3.1 byly lidské zdroje charakterizovány jako lidské předpoklady k určité činnosti, někdy jsou označovány jako lidé v pracovním procesu, v organizaci. A zde se nachází jejich odlišnost oproti lidskému kapitálu. Lidským kapitálem totiž disponují i ti jedinci, již do žádného pracovního procesu zařazení nejsou. Lidský kapitál je dynamickou veličinou, která určuje charakter podniku a jeho pozici na trhu (Vodák, Kucharčíková, 2011).

Lidský kapitál je součástí zastřešující koncepce intelektuálního kapitálu. Tento intelektuální kapitál je tvořen znalostmi, které má firma k dispozici (Armstrong, 2007). Také je utvářen organizačními technologiemi, profesionálními dovednostmi, externími vztahy a lze jej rozdělit na tři složky, kdy jednou z nich je právě lidský kapitál. Dále jsou jimi kapitál společenský (relační, případně kapitál vztahů) a kapitál organizační (strukturální). Společenský kapitál se váže k podnikovým zájmovým skupinám (Vodák, Kucharčíková, 2011). Rozvíjí se vzájemnou interakcí mezi lidmi (Armstrong, 2007). Reprezentuje vnitřní a vnější vazby sloužící pro utváření či udržování postavení organizace na trhu. Ztělesňuje vztahy mezi pracovníky a zákazníky. Organizační kapitál se skládá ze znalostí, jež jsou vlastnictvím organizace a zůstávají v podniku po skončení pracovní doby i po odchodu pracovníků. Jedná se například o databáze, firemní systémy, organizační postupy, schopnost učit se či uzpůsobit činnost podniku novým okolnostem a změnám (Vodák, Kucharčíková, 2011).

Z hlediska pozice a budoucího postavení každého podniku je vhodné (či dokonce nutné) do lidských zdrojů investovat, ať už formou peněžních, či nepeněžních prostředků

a zvyšovat tak jeho hodnotu do budoucna. Společnost může do lidského kapitálu investovat různými způsoby. Jednat se může kupříkladu o kroky k zlepšování zdravotního stavu svých zaměstnanců, kdy je kromě běžných zdravotních prohlídek v posledních letech stále více využíváno budování posiloven, či jinak vyhrazených prostor, kde je možné udržovat fyzickou kondici pracovníků přímo v místě pracoviště. Roste také zájem o zdravou stravu v rámci podnikových kantýn. Rozhodně se vyplatí také investování do zlepšení pracovních podmínek, vylepšení vybavení a prostor. Velmi efektivním je investování do zvyšování schopností, dovedností nebo vědomostí zaměstnanců, případně zvyšování kvality již nabytých schopností a znalostí, prostřednictvím například podnikových vzdělávacích kurzů (Vodák, Kucharčíková, 2011). Investice do lidského kapitálu představují náklady, u kterých se předpokládá jejich návratnost, přínos zisku a zvyšování výkonu, jelikož se rozvíjí vědomosti, schopnosti a zvyšuje se také flexibilita a produktivita zaměstnanců. Na významu získává v neposlední řadě také investování do budování motivace, kdy je využíváno morálního odměňování a utváření pozitivního přístupu k práci (Vojtovič, 2011).

Řízení a měření lidského kapitálu

Řízení lidského kapitálu se vyznačuje využíváním nástrojů, sloužících pro měření hodnoty lidského kapitálu, a využíváním získaných výsledků pro řízení organizace přinášejících co nejlepší výsledky. Lidé – nositelé lidského kapitálu jsou pro firmu velmi důležití, jsou zdrojem přidané hodnoty a je zapotřebí je řídit a rozvíjet (Armstrong, 2007). Základními předpoklady řízení lidského kapitálu je systém vedení, jeho strategické plánování, získávání vhodných zaměstnanců, kteří mají pro firmu potenciál, který je možné dale rozvíjet a udržovat, pro co nejefektivnější využití v rámci fungování společnosti, a také organizační kultura podniku, která se orientuje na výsledky (Cejthamr, Dědina, 2010).

Již v podkapitole 3.3.1 byla upřena pozornost na podstatu a typické charakteristiky řízení lidských zdrojů. Koncept řízení lidského kapitálu nelze v tomto smyslu od pojetí řízení lidských zdrojů zcela odlišovat, jelikož se jedná o vzájemně úzce propojené koncepty. Řízení lidského kapitálu samotné řízení lidských zdrojů v několika směrech doplňuje a napomáhá mu. V první řadě řízení lidského kapitálu ještě více podtrhuje pohled

na lidi v organizaci jako na bohatství (nikoli pouhé náklady) a vyzdvihuje úlohu specialistů pro lidské zdroje. Zvýrazňuje a posiluje také důležitost budování strategie a strategického řízení pro efektivní dosahování cílů. Zdůrazňuje nutnost využívání měření (přičemž přináší rovněž instrukce, vedoucí k objasnění toho, co je potřeba a jakými způsoby měřit) jako nástroje sloužícího ke zhodnocení stávající strategie. Díky měření je možné zjistit nedostatky, na jejich základě zefektivit strategii a dosáhnout tak budoucí prosperity organizace (Armstrong, 2007).

Měření lidského kapitálu je tedy předpokladem k jeho efektivnímu řízení, kdy je možné podchytit nedostatky a sledovat pokroky. Jak již víme, lidský kapitál je souborem několika složek (schopnosti, dovednosti, znalosti, motivace atd.), které jsou vzájemně provázané a pro změření celého lidského kapitálu nestačí změřit (kvantifikovat) pouze jednu z nich. Právě samotná kvantifikace je problematická, jelikož lidský kapitál je vlastností (lidí) kvalitativní (Mazouch, Fischer, 2011).

Lidský kapitál lze měřit pomocí různých ukazatelů – jednat se může například o sledování výdajů na vzdělání, monitorování produktivity či pracovní neschopnosti pracovníků, jejich fluktuaci apod. Při měření se porovnává hodnota vstupu s hodnotou výstupu – vstupy mohou být zastoupeny investicemi do rozvoje lidského kapitálu a výstupy mohou být představovány ukazateli, jako jsou obrat či tržby podniku. Umíme-li lidský kapitál měřit, můžeme jej také optimálně, účinně využívat (Vodák, Kucharčíková, 2011). Mezi složky využívané při měření lidského kapitálu patří základní informace o pracovnících (demografické) tvořené informacemi o počtu zaměstnanců dle věku, pohlaví, pracovního místa atp. Dále sem spadají údaje o rozvoji pracovníků (vzdělávací programy), o jejich výkonech, postojích (poznatky získané například od odcházejících zaměstnanců či průzkumy mínění). Řadí se sem také proměnné nefinančního charakteru, jako jsou třeba spolehlivost a důveryhodnost podnikových manažerů a hodnota podnikové strategie (Armstrong, 2007).

3.4 Vzdělávání v České republice a nezaměstnanost

„Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu 20 nebo 80. Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý. Je nejlepší v životě zůstat mladý.“

Henry Ford

Příruční slovník jazyka českého definuje vzdělání jako záměrné rozvinutí duševních schopností jedince a výsledek tohoto rozvoje (Příruční slovník jazyka českého, 7. díl, 1953-1955 In Průcha, 2015). Vzdělávání lze tedy charakterizovat jako proces, v rámci kterého si člověk osvojuje určité znalosti, dovednosti, rozvíjí schopnosti, buduje vzdělání. Jedná se o způsob učení, který je organizovaný (Hroník, 2007).

Samotná vzdělanost je obtížně definovatelná, jedná se o pojem velmi široký, autory různě identifikovaný. Dietrich Schwanitz ve svém díle Vzdělanost jako živý dialog s minulostí (2013) poukazuje na několik různých charakteristik vzdělanosti. Označuje ji za ideál budování osobnosti, za důkladné pochopení civilizace, spojuje ji se znalostmi, které člověk má a dodává též, že cílem je se jevit jako vzdělaný (Schwanitz, 2013).

Vzdělanost je spojena s národní kulturou a její povahou. Jedná se o jev, na nějž je třeba nahlížet komplexně, v souvislostech a nespojovat jej pouze s formálním, neboli školním vzděláváním. Vzdělanost má dle Průchy (2015) multidiscipinární charakter – je vymezována z pohledu různých disciplín, jakými jsou historiografie, filozofie, sociologie, demografie, ekonomie nebo interkulturní psychologie a obecně ji chápe jako souhrn veškerého poznání člověka, které získává třemi typy vzdělávání – informálním, neformálním a formálním. Informální vzdělávání, jakožto první zdroj vzdělanosti, je druh vzdělávání, které probíhá již od dětství člověka a doprovází jej i nadále životem. Jedinec se v tomto směru vzdělává a rozvíjí v závislosti na svém okolním prostředí a je formován způsobem výchovy (liberální x autoritativní), která se jej dotýká. Dalším významným proudem, jež utváří vzdělanost, je vzdělání neformální, probíhající mimo školní instituce. Realizuje se prostřednictvím rozličných forem sebevzdělávání, v rámci podnikového vzdělávání, absolvováním rekvalifikačních kurzů, či „pouhými“ návštěvami výstav, muzeí, kde si člověk osvojuje nové poznatky, a podobně. Je zřejmé, že takto osvojené vědomosti lidskou a tedy celkovou národní vzdělanost velmi ovlivňují. Posledním velmi významným zdrojem vzdělanosti je poté samotné vzdělávání formální, neboli školní (Průcha, 2015).

Kromě následujících podkapitol, zabývajících se touto formou vzdělávání, bude na jednotlivé zastoupení (a vývoj tohoto zastoupení) stupňů formálního vzdělání v populaci České republiky upřena pozornost i v analytické části práce.

3.4.1 Historický vývoj české vzdělanosti a vzdělávání

Počátky vývoje české vzdělanosti spadají již do 9. století, kdy se projevoval značný vliv východofranské říše, který s sebou přinesl latinu, tedy jazyk vzdělaných. Další velmi významnou událostí byl příchod slovanských věrozvěstů ze Soluně Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu v roce 863. Jejich osvětová činnost se výrazně podílela na vývoji české vzdělanosti. Vytvořili písmo hlaholici a také zavedli jazyk staroslověnštinu (Průcha, 2015).

Důležitým mezníkem z hlediska statistického hodnocení vzdělanosti byl rok 1774 (Průcha, 2015). Tehdy byla Marií Terezií zavedena povinná školní docházka pro děti od 6 do 12 let. Školní řád vypracoval Johann Ignác Felbiger a školní docházka se uskutečňovala ve třech typech škol – triviálních, jež byly na vesnicích a měly 1 – 2 třídy, hlavních – v okresech, kde se vyučovalo ve třech třídách a učilo se zde důležitým poznatkům například pro zemědělství, rozvoj řemesel či základům zeměměřičtví a kreslení, a ve školách normálních, nacházejících se ve městech, kde již byly vyučovány základy latiny, dějepisu, zeměpisu apod. (Kasper, Kasperová, 2008). Výuka probíhala v německém jazyce, v hlavních školách tomu tak bylo zčásti (Jůva sen.&jun., 1997). Školské reformy Marie Terezie i následně kladený důraz na význam školství v průběhu vlády Josefa II. (syn Marie Terezie) posílily úlohu státu ve vztahu k církvi. Ta se totiž snažila mít nad procesem vzdělávání v českých zemích značný dohled. V roce 1869 byl přijat říšský školský zákon (Hasnerův zákon) zavádějící osmiletou školní docházku a nové předměty. Byly založeny osmileté obecné a měšťanské školy (ty byly tříleté v případě návaznosti na pětileté obecné školy – nižší stupeň obecných škol) a čtyřleté učitelské ústavy, které byly zakončovány maturitou. Tento školský systém se udržel i v meziválečném období po roce 1918. Jak již bylo řečeno, v monarchii hrála v rámci vzdělávání prim němčina, pro rozvoj českého školství a prosazení českých zájmů v rámci vzdělávání se zasloužilo české národní obrození a obrozenečtí učitelé. Menšinový školský zákon z roku 1919 zajišťoval následně ve vzniklém ČSR možnost vzdělávání v rodném jazyce. Roku 1922 byl vydán malý školský zákon. Měšťanské školy byly po přijetí tohoto

zákona nazývány obecnými, byly stanoveny některé povinné předměty, jako třeba náboženství nebo občanská nauka. Na školách mohl být vyučován československý jazyk. Vyučovaly se dále předměty jako například tělesná výchova, přírodopis, matematika, dějepis, ruční práce a možné bylo se učit i nauce o domácím hospodářství (Kasper, Kasperová, 2008). Současně byly v tomto období vedle oficiálních školních institucí provozovány „pokusné školy“ (například Dům dětství, Horní Krnsko), kde byl kladen důraz na tvůrčí činnost dětí, jejich samostatnost (Jůva sen.&jun., 1997).

Podrobnější statistiky týkající se vývoje českého školství, vzdělávání a vzdělanosti lze sledovat zejména od konce 18. století. Vývoj v tomto směru jasně ukazuje rostoucí tendenci – scholarizace (podíl lidí ve školách), která byla roku 1795 70%, zatímco roku 1910 to bylo již 96%. Gramotnost v Československu roku 1921 - 91,5% (o 9 let později už 98,3%) řadila ČSR mezi nejvzdělanější země Evropy (Průcha, 2015).

Vývoj českého vzdělávání a školství byl v průběhu druhé světové války postižen fašistickou ideologií a po roce 1948 byl podřízen Komunistické straně Československa a jeho vývoj probíhal v duchu marxismu-leninismu (Jůva sen.&jun., 1997).

Dle Vladimíra Jůvy (sen. či jun.), soudě dle díla Stručné dějiny pedagogiky (1997) období socialismu v letech 1948 – 1989 vývoji českého vzdělávání a vzdělanosti neprospělo a naopak toto období vedlo k jeho úpadku a nižší úrovni (Jůva sen.&jun., 1997). Profesor Jan Průcha (dílo Česká vzdělanost, 2015) je toho názoru, že v době socialismu kromě negativních dopadů KSČ docházelo také k rozvoji středního a vysokého školství a mělo tak toto období své záporné i kladné stránky a přínosy. Byl zaveden systém jednotného školství, do kterého spadala již předškolní výchova a vzdělávání. Docházelo k velkému rozmachu mateřských škol pro děti od 3 do 6 let. Pozitivním krokem bylo zavedení jednotných škol, jež přinášely mládeži do 14 či 15 let vzdělání v jedné instituci. Negativem byla velmi přísná regulace obsahu vzdělávání zejména v oblasti společenských věd, občanské výchovy, dějepisu s také ve výuce jazyků (povinná ruština). Na druhé straně se zvyšovala vybavenost škol, budovaly se školní družiny, sportovní zařízení, vznikaly školy s rozšířenou výukou a také rostl počet učitelů. V rámci středoškolského vzdělávání se již vytvořili tři proudy, které známe dnes – školy, které poskytují všeobecné vzdělání - dnešní gymnázia, střední odborné školy a školy učňovské. Rozmach škol přispěl k procentuálnímu nárůstu počtu osob se vzděláním (všeobecným, odborným). Z pohledu na vysoké školství rostl počet studentů a to i žen, počet studentů byl ovšem negativně

ovlivňován politickou diskriminací. Kontrolu a moc nad vysokými školami měly akční výbory, které konaly „požadované čistky“ (Průcha, 2015).

Po roce 1989 došlo k jistému „uvolnění“ v pohledu na centralizované řízení a právní subjektivita škol umožňovala, aby si v rámci organizačních a také personálních otázek rozhodovaly samy (v souladu s předpisy). Kromě státních škol se začaly zakládat i školy soukromé. Všeobecný důraz začal být kladen na studium cizích jazyků a vytvářely se nové studijní obory. Po roce 1989 se začalo ještě více rozvíjet a prohlubovat speciální školství zaměřené na potřeby osob s postižením a jiným, ať už zdravotním nebo sociálním omezením, s cílem co nejvíce vzdělávání těchto osob integrovat mezi vzdělávání zdravých. Roku 2001 byla v Praze Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vydána tak zvaná Bílá kniha, která představovala Národní program rozvoje vzdělávání a udávala cíle a strategie rozvoje vzdělávání v České republice (Vališová, Kasíková a kol, 2011).

3.4.2 Klasifikace úrovní vzdělávání

Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education) ISCED rozděluje vzdělávání do několika úrovní. V následujícím textu jsou uvedeny příklady v rámci České republiky dle Českého statistického úřadu.

➤ Vzdělávání v raném dětství (0)

Jedná se „nultou“ úroveň ISCED, která se týká dětí předškolního věku. V České republice se uskutečňuje v rámci mateřských škol (či přípravných tříd).

➤ Primární vzdělávání (1)

První úroveň vzdělávání – primární, představuje realizaci již povinné školní docházky. V ČR se jedná o první stupeň základních škol.

➤ Nižší sekundární vzdělávání (2)

Nižší sekundární vzdělávání je tvořeno výukou v rámci druhého stupně ZŠ – tedy v kombinaci s primárním vzděláváním (2. +1. stupeň) utváří základní vzdělávání. Řadí se sem též nižší stupně gymnázií (víceletých) a konzervatoří.

➤ Vyšší sekundární vzdělávání (3)

Do kategorie ISCED 3 v České republice spadají střední odborná učiliště, střední odborné školy a čtyřletá gymnázia a vyšší ročníky víceletých gymnázií, 8letých konzervatoří, nižší ročníky 6letých konzervatoří nebo například nástavbové studium.

➤ Postsekundární neterciální vzdělávání (4)

Do úrovně ISCED 4 se řadí vzdělávání postsekundární neterciální, konkrétně v České republice zastoupené pomaturitním studiem, přípravnými kurzy pro studium na univerzitě či akreditovanými rekvalifikačními kurzy.

➤ Krátký cyklus terciálního vzdělávání (5)

Do této páté úrovně spadají poslední dva ročníky konzervatoří.

➤ Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň (6)

Na úroveň ISCED 6 se řadí vzdělávání na vyšších odborných školách a vzdělávání v bakalářských programech v České republice (+ kurzy pro tyto absolventy pořádané vysokými školami)

➤ Magisterská nebo jí odpovídající úroveň (7)

ISCED 7 představuje vzdělávání v magisterských a navazujících magisterských programech v České republice (+ kurzy pořádané vysokými školami pro absolventy magisterských programů).

➤ Doktorská nebo jí odpovídající úroveň (8)

Osmá úroveň této klasifikace je v České republice zastoupena studiem doktorských programů (ČSÚ, 2016).

3.4.3 Současné trendy ve vzdělávání (VŠ, podnikovém)

Vývojové trendy a tendence ve vzdělávání v této podkapitole jsou zaměřeny na vysokoškolské vzdělávání, ačkoliv podobné přístupy jsou často využívány i v rámci středoškolského vzdělávání (v jisté míře i základním), jelikož žijeme v době, kdy je patrný markantní rozvoj a vliv informačních a komunikačních technologií, které formy vzdělávání zásadně ovlivňují, a vzdělávání pracovníků v podnicích.

Současnou již zcela běžnou součástí vysokoškolských přednášek je multimediální technika. Je hojně využíváno prezentací, video i audionahrávek. Pro sdílení informací a studijních materiálů je efektivním médiem internet. Stále častěji se realizují též

elektronické konzultace, které jsou výhodné pro studenty i pedagogy. Částečnou náhradou a doplněním přednášek a seminářů jsou e-kurzy neboli on-line kurzy. Kromě obrazové podoby mohou mít i formu videí, či se může jednat o text propojený s hlasem pedagoga. Dochází ke stále rostoucí podpoře a kladení důrazu na důležitost týmové spolupráce a budování schopnosti práce v týmech, jakožto přípravy studentů na budoucí povolání, kde je právě tato forma stále rozšířenější (Rohlíková, Vejvodová, 2012). V souvislosti s touto tendencí se uskutečňují studentské projekty, jež s sebou často přináší praktické dovednosti. Konání studentských konferencí zase podporuje diskusi či budování rozhledu. Současně je možné sledovat dlouhodobou rostoucí tendenci v počtu vysokoškolských studentů v České republice avšak také pokles v posledních letech. Konkrétní čísla zobrazuje následující tabulka, kde jsou použity výpočty Českého statistického úřadu.

Tabulka 1: Počty studentů a absolventů VŠ v ČR v letech 2001 – 2014 (v tisících)

Rok	Studenti VŠ	Absolventi VŠ
2001	203,5	30,1
2002	220,2	31,2
2003	243,7	33,0
2004	264,8	38,4
2005	289,5	44,3
2006	316,2	53,5
2007	343,9	63,6
2008	368,1	73,2
2009	389,0	81,7
2010	396	88,1
2011	392,1	93
2012	381,0	93,9
2013	367,9	91,7
2014	347,3	88,1

Zdroj: Český statistický úřad, Studenti a absolventi terciárního stupně vzdělávání, 2014, vlastní úprava

Zřejmě největším trendem a fenoménem posledních let jsou tak zvané MOOC, tedy masové On-line Otevřené kurzy z anglického Massive Open Online Course, které se v České republice již také rozvíjí. Jak je z názvu patrné, jedná se o on-line vzdělávací kurzy, které mají díky své formě značnou míru volnosti – počet účastníků není omezen. Studenti mohou studovat dle svých časových možností a po absolvování kurzu je možné získat certifikát. Účastníci kurzů mohou své znalosti sdílet a vzájemně se tak obohacovat. Tato forma vzdělávání je vhodná i v rámci doplnění znalostí k práci v zaměstnání (Brdlička, 2011).

Při vzdělávání pracovníků v podnicích se uplatňují trendy, které mají za úkol zvyšovat efektivitu zaměstnanců a celé organizace. Takovýmto trendem je i knowledge management, jemuž byla věnována pozornost výše. Jednotlivými dílčími trendy, vztahujícími se ke vzdělávání, jsou dle Hroníka (2007) posun k celostnímu přístupu ve vzdělávání, Just-in-time přístup, on-line nákupy, standardizované kurzy a pokládání důrazu na diferenciaci, jakožto motivačního nástroje, a zakázkové vzdělávání (Hroník, 2007).

Posun k celostnímu přístupu, tedy posun od vzdělávání k učení se, se váže ke známé koncepci učící se organizace (podkapitola 3.2.1), kdy je pracovník subjektem rozvoje a vzdělávání a je tvořen koncept permanentního vzdělávání (zeširoka lze mluvit o celoživotním vzdělávání). Metoda Just-in-time se vyznačuje reaktivním přístupem a je protikladem učení se do zásoby, přesto však má ve vzdělávacích aktivitách své místo. Má formu kurzů, které se využívají tehdy, kdy jsou nejvíce potřeba – například před realizací určitého projektu, poskytují nutné minimum či doladění potřebných znalostí. On-line nákupy na internetových aukcích jsou prostředkem pomocí něhož mohou podniky snižovat náklady na vzdělávání. Posledním trendem, který Hroník uvádí jsou standardizované kurzy, které mají povahu učení se do zásoby – tedy kupříkladu katalogové kurzy (které se v praxi projevují třeba školicími kurzy v oblasti informačních technologií, nebo jazykovými kurzy) a e-learningové kurzy. E-learningové vzdělávání prostřednictvím vzdělávacích kurzů je velmi rozšířeným trendem. Jedná se většinou o kurzy krátkodobého charakteru věnující se určitému dílčímu tématu, které jsou velmi efektivní a též šetří náklady. Výhodou je jejich bezbariérovost a možnost vzdělávání velkého počtu osob současně. Trendem je také využívání kombinace e-learningu a prezenční formy studia - blended learning. Uplatňuje se i e-development, který ale narozdíl

od e-learningových kurzů není příkladem standardizovaného přístupu, ale zakázkovým řešením. Má dlouhodobější charakter (déle než jeden měsíc), pracuje s unikátními znalostmi, informace vnáší sám účastník, je cílen na rozvoj užších kompetencí a dovedností (Hroník, 2007).

Další metody, využívané pro rozvoj a zdokonalování pracovníků je například koučování, mentoring, tutoring, pracovní stáže (Tureckiová, 2004). Pozornost se upírá též na zážitkové učení – outdoor learning (training). Tato forma vzdělávání má praktický charakter, kdy se podporuje rozvoj kreativního myšlení. Je využíváno modelových situací a požadováno jejich aktivní řešení (nikoliv tedy pouze teoretické zvládnutí problematiky) (Vymětal, Diačiková, Váchová, 2005). Rozvíjí se též využívání tak zvaných webinářů, kurzů, které probíhají online a je možné při nich komunikovat s lektory (Zounek, Sudický 2012).

Neustálé vzdělávání i po ukončení studií v rámci zaměstnání je velmi důležité nejen pro jednotlivce, ale i pro podnik jako celek, proto by do rozvoje vzdělávacích programů měly organizace investovat a pracovat tak na svém rozvoji.

3.4.4 Nezaměstnanost a vzdělání

Zaměstnání a práce zastává v lidském životě významnou funkci. Slouží nejen k materiálnímu zajištění, ale poskytuje také prostor pro uplatnění ve společnosti a důstojný život (Buchtová a kol., 2002).

Na základě ekonomické aktivity se obyvatelstvo rozděluje na ekonomicky aktivní (= pracovní síla země) a ekonomicky neaktivní. Mezi ekonomicky neaktivní část obyvatelstva se řadí například studenti, důchodci či ženy v domácnosti. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří jak zaměstnaní – lidé s placeným zaměstnáním (sebezaměstnáním), tak nezaměstnaní, tedy ta část obyvatelstva, jež placené zaměstnání nemá, avšak jej hledá a je schopna nástupu do práce. Nezaměstnanost je možné vyjádřit absolutním vyjádřením daného počtu, nebo relativním vyjádřením, prostřednictvím ukazatele míry nezaměstnanosti. Ta vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných osob na ekonomicky aktivní části populace (Dvořáček, Slunčík, 2012).

Ministerstvo práce a sociálních věcí v České republice využívá pro zachycení registrované nezaměstnanosti ukazatel podíl nezaměstnaných osob (dosažitelní uchazeči

o zaměstnanání spadající do věkové kategorie 15-64 let ku obyvatelstvu v tomto věku). Pro rok 2014 byl podíl nezaměstnaných osob v ČR 7,46%. Podrobnější vývoj v letech 2005 - 2014 zobrazuje následující tabulka zpracovaná dle přehledů Českého statistického úřadu, pro které byly využity data Ministerstva práce a sociálních věcí.

Tabulka 2: Podíl nezaměstnaných osob v České republice v letech 2005 - 2014 (%)

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
6,59	5,75	4,49	4,51	7,12	7,40	6,77	7,37	8,17	7,46

Zdroj: Český statistický úřad, Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích - 2014, 2015, zkráceno

Kromě dobrovolné (například v případě hledání lépe placeného zaměstnání) a nedobrovolné (nepružné mzdy, nedostatek pracovních příležitostí) nezaměstnanosti, se rozlišují její tři základní typy:

- Frikční
- Strukturální
- Cyklická

Frikční nezaměstnanost je důsledkem neustálé fluktuace lidí mezi pracovními místy. Řadí se sem ti, kteří hledají své první zaměstnání, dobrovolně nezaměstnaní nebo lidé, kteří hledají práci po přestěhování.

Strukturální nezaměstnanost nejvíce ovlivňuje rozdíly v nezaměstnanosti v jednotlivých regionech. Je dána nerovnováhou v poptávce po určitých druzích práce, zatímco v jednom odvětví může stoupat, v jiném klesá a nezaměstnaní často nemají potřebnou kvalifikaci pro nabízená zaměstnání.

Cyklická nezaměstnanost se váže ke snížení výkonnosti ekonomiky. Vzniká, pokud se sníží celková poptávka v ekonomice (Buchtová a kol, 2002).

Mimo své ekonomické dopady (ztráty v ekonomice) má nezaměstnanost i značné sociální a psychologické aspekty. Je prokázáno, že nezaměstnanost, a to zejména dlouhodobá, zhoršuje jak psychický, tak také fyzický stav lidí, přispívá ke vzniku depresí a jiných duševních onemocnění, srdečních chorob apod. (Buchtová a kol, 2002).

Při sledování vývoje obecné míry nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných ku pracovní síle) mezi skupinami obyvatel podle stupně dosaženého vzdělání jsou patrné

viditelné rozdíly mezi osobami s ukončenými rozdílnými stupni vzdělání. Český statistický úřad zveřejňuje hodnoty obecné míry nezaměstnanosti v jednotlivých „vzdělanostních kategoriích“ každé čtvrtletí. Z dopočítání průměrných ročních hodnot a průměru za posledních 6 let plyne, že nejnižší obecná míra nezaměstnanosti je dlouhodobě mezi lidmi s vysokoškolským vzděláním, okolo 2,74%. Následují lidé s ukončeným středním vzděláním s maturitou (cca 4,85%) a osoby se středním vzděláním bez maturity (cca 7,57%). Propastný rozdíl v míře nezaměstnanosti je poté mezi osobami, které mají pouze základní vzdělání, která dosahuje za poslední roky zhruba hodnoty 24,71%. Rozdíl mezi obecnou mírou nezaměstnanosti mezi vysokoškolsky vzdělaným obyvatelstvem a populací se základním vzděláním, tak činí (dle průměrných hodnot Výběrového šetření pracovních sil) více než 20%, což jedinečně podporuje koncepci vzdělávání a celoživotního vzdělávání.

Tabulka 3: Obecná míra nezaměstnanosti v ČR dle dosaženého stupně vzdělání v letech 2010 – 2015 (%)

Dosažený stupeň vzdělání	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Průměr (2010 – 2015)
Vysokoškolské	2,78	2,8	2,85	2,75	2,85	2,4	2,74
Střední vzdělání s maturitou	5,33	5,0	4,95	5,33	4,78	3,68	4,85
Střední vzdělání bez maturity + vyučení	8,45	7,83	7,75	8,35	7,28	5,75	7,57
Základní vzdělání	24,98	24,33	28,5	25,63	22,1	22,73	24,71

Zdroj: Český statistický úřad, Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – 4.čtvrtletí 2015, 2016, vlastní dopočty dle čtvrtletních statistik

4 Analytická část

4.1 Postavení České republiky z hlediska vzdělanosti

Jak bylo již uvedeno výše, označení „vzdělanost“ je široký, obtížně definovatelný pojem. Nelze jej proto plně ztotožňovat pouze s formálním vzděláváním – tedy s dosaženým stupněm tohoto vzdělání, jelikož ona vzdělanost populace / národa je utvářena z více zdrojů (kromě formálního také neformálním a informálním) a je proto třeba si tuto součinnost uvědomovat.

Ovšem nejvíce poznatků a měření je dosaženo v rámci vzdělávání školního – formálního. Při hodnocení vzdělanosti se proto nejčastěji jedná o hodnocení dosažené urovně vzdělání (educational attainment). I na stránkách Českého statistického úřadu se lze setkat s číselným přehledem „vývoje vzdělanosti“ v České republice, kde se, i přes širší pojetí tohoto konceptu, jedná o procentuální skladbu české populace dle dosaženého vzdělání (viz. dále). Nejen na hodnocení skladby české společnosti dle dosaženého stupně vzdělání díky formálnímu vzdělávání, jakožto významného ukazatele vzdělanosti, je zaměřen i následující text.

4.1.1 Česká vzdělanost z hlediska vývoje zastoupení jednotlivých nejvyšších ukončených úrovní vzdělání v letech 1950 – 2011

S využitím dat Českého statistického úřadu plynoucích ze sčítání lidu lze hodnotit vývoj a vývojové tendence utváření české vzdělanosti v posledních 60 letech poměrně kladně.

V tabulce 4 je k vidění procentuální zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání dle toho, jak jej bylo v jednotlivých letech (při sčítání lidu) obyvateli staršími 15 let (v roce 1961 staršími 14 let) dosaženo (toto vzdělání pro ně bylo nejvyšší dosažené).

V průběhu let 1950 – 2011 je patrný nárůst vzdělanostní úrovně českého obyvatelstva, kdy vyšší stupně vzdělání postupně zaznamenávaly větší procentuální zastoupení v rámci populace. V letech 1950 a 1961 ještě dosahovala většina obyvatel základního vzdělání. Jednalo se o více, než čtyři pětiny – 83,0 a 80,4%. Už v roce 1970 byl však zřejmý výrazný pokles – na 53,1%, tedy základní vzdělání bylo nejvyšším ukončeným již jen pro mírně nadpoloviční většinu lidí v zemi. Právě v rámci základního

vzdělání je v průběhu let 1950 až 2011 patrný výrazný trend jeho snižování, jakožto nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatelstva (v roce 2011 dosahoval podíl obyvatel s nejvýše ukončeným základním vzděláním pouze zhruba 17%). Naopak, co se týká vyšších stupňů vzdělání, jejich tendence byla v tomto časovém rozmezí rostoucí. Zvyšoval se tedy podíl osob, jež dosahovaly vyššího vzdělání než základního. Základní vzdělání si udrželo vedoucí pozici (podíl v populaci) až do roku 1980. V rámci měření z roku 1991 již jeho místo nahradilo vzdělání střední včetně vyučení, které si nevyšší podíl obyvatel udržoval i v dalších letech, včetně roku 2011. Podíl obyvatel s úplným středním všeobecným, odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním stoupal pomalejším tempem, ovšem ani v jednom z uvedených sedmi měřeních nezaznamenal pokles. Zatímco v roce 1950 byl vyučený přibližně každý desátý, od roku 1980 byl již tento podíl na obyvatelstvu více než 30procentní. Pozitivem byl v této kategorii pokles z 38% roku 2001 na 33% v roce 2011 (stejně tak pokles v podílu základního vzdělání) – což je také první procentuální pokles vyučených na celkovém obyvatelstvu od roku 1950, přičemž podíl všech vyšších urovní vzdělání v tomto období vzrostl. Při pohledu na procento vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je zřejmé, že roku 1950 této úrovně dosaženého vzdělání docílil pouze jeden člověk ze 100. Roku 2011 již tomu bylo u více než 12% obyvatelstva.

Tabulka 4: Procentuální vývoj úrovně vzdělanosti obyvatel České republiky (starších 15 let) mezi lety 1950 – 2011(%)

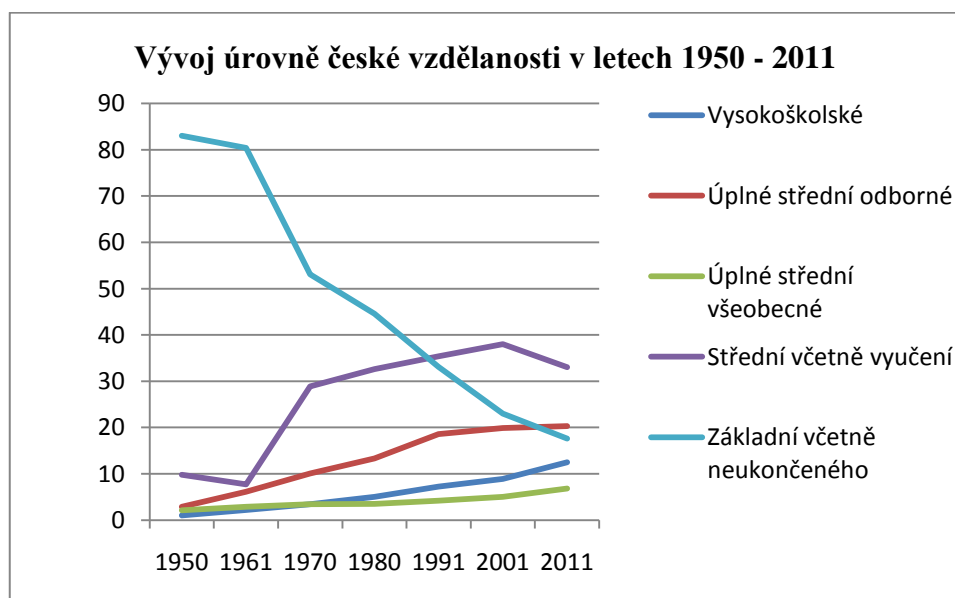
Nejvyšší ukončené vzdělání	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Vysokoškolské	1,0	2,2	3,4	5,0	7,2	8,9	12,5
Úplné střední odborné	2,9	6,1	10,1	13,3	18,6	19,9	20,3
Úplné střední všeobecné	2,1	2,9	3,4	3,5	4,2	5,0	6,8
Střední včetně vyučení	9,8	7,7	28,9	32,6	35,4	38,0	33,0
Základní včetně neukončeného	83,0	80,4	53,1	44,6	33,1	23,0	17,6

Jiné	x	x	0,1	0,1	0,1	3,5	4,1
Bez vzdělání	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
Nezjištěno	0,9	0,4	0,8	0,6	1,1	1,3	5,3
Celkem	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Zdroj: Český statistický úřad, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2011, 2014

V následujícím grafu je graficky znázorněn výše uvedený pokles a růst zastoupení (%) jednotlivých nejvýše dosažených ukončených úrovní vzdělání uvnitř obyvatelstva v tomto šedesátiletém období. Zejména výrazný pokles u základního vzdělání je zde pozorován velmi výrazně.

Graf 1: Vývoj úrovně české vzdělanosti v letech 1950 - 2011

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím dat Českého statistického úřadu, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2011, 2014

Rozdíly jsou patrné i mezi muži a ženami. Mezi ženami byl po celé sledované období větší podíl těch, které měly nejvýše základní vzdělání. Například v roce 1970 bylo toto vzdělání nejvyšším získaným pro téměř dvě třetiny žen, zatímco mezi muži bylo již

nejvýše zastoupené střední vzdělání včetně vyučení (40%). V případě statistiky žen toto střední nematuritní vzdělání nahradilo na prvním místě základní vzdělání až roku 2001 (31,1% x 29,1%). Na druhou stranu při pohledu na statistiku úplného středního všeobecného vzdělání je patrné, že procento žen nad procentem mužů od roku 1970 již trvale převyšovalo. Stejně tomu bylo i co se týká úplného odborného středního vzdělání, kde je viditelné větší poměrové zastoupení žen od roku 1991 dále. Tedy v těchto dvou vyšších stupních vzdělání ženská populace v průběhu sledování postupně převažovala i když vysokoškolské vzdělání z větší části reprezentovali stále spíše muži. Podrobněji tento vývoj v kontrastu muži versus ženy vyobrazuje následující tabulka 5.

Tabulka 5: Poměr mužů a žen starších 15 let v České republice dle dosaženého (nejvyššího ukončeného) vzdělání v letech 1950 – 2011 (%)

Muži x Ženy	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Vysokoškolské	1,8 x 0,3	3,6 x 0,9	5,1 x 1,9	6,9 x 3,2	9,4 x 5,1	10,8 x 7,1	13,3 x 11,7
Úplné střední odborné	4,1 x 1,8	7,0 x 5,3	11,3 x 8,9	13,7 x 12,9	17,9 x 19,3	19,0 x 20,7	19,5 x 21,0
Úplné střední všeobecné	2,9 x 1,4	3,3 x 2,5	3,2 x 3,5	3,1 x 3,9	3,3 x 5,0	3,7 x 6,2	5,1 x 8,5
Střední včetně vyučení	10,4 x 9,2	7,3 x 8,0	40,0 x 18,8	41,3 x 24,6	43,2 x 28,2	45,3 x 31,1	39,2 x 27,1
Základní včetně neukončeného	79,8 x 85,9	78,0 x 82,6	39,2 x 65,7	33,8 x 54,3	24,7 x 40,8	16,5 x 29,1	13,3 x 21,6
Jiné	x	x	0,2 x 0,0	0,3 x 0,1	0,1 x 0,1	2,7 x 4,1	30,0 x 5,1
Bez vzdělání	0,3 x 0,4	0,3 x 0,4	0,2 x 0,3	0,2 x 0,3	0,3 x 0,4	0,4 x 0,5	0,5 x 0,5
Nezjištěno	0,8 x 1,1	0,4 x 0,4	0,7 x 0,8	0,6 x 0,7	1,1 x 1,0	1,5 x 1,2	6,1 x 4,6

Zdroj: Český statistický úřad, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2011, 2014, vlastní úprava

Česká vzdělanost dle naměřených hodnot zastoupení jednotlivých nejvyšších ukončených stupňů vzdělání z roku 2011 (sčítání lidu)

Při sčítání lidu v roce 2011 bylo třetím nejčastěji zjištěným nejvyšším ukončeným vzděláním vzdělání základní – u 1 542 114 osob (17,2%). Nutno však doplnit, že zjišťování se uskutečňovalo v rámci obyvatel starších 15 let a právě ve věkové skupině 15 – 19letých bylo pochopitelně základní vzdělání často prozatím nejvyšší ukočené. Celkově však nejvíce zastoupeným bylo roku 2011 vzdělání střední včetně vyučení, jež se týkalo 2 952 112 osob, tedy 33%, kdy převažující skupinou v této kategorii byli muži (39,2% x 27,1%). Jako velmi pozitivní fakt lze hodnotit, že druhým nejzastoupenějším stupněm vzdělání, jakožto nevyšším ukončeným stupněm, který byl obyvatelstvem k 26. březnu 2011 dosažen, bylo úplné střední vzdělání – tedy vzdělání s maturitou. Tohoto vzdělání dosáhlo více než 27% populace České republiky. V této úrovni vzdělání byla zaznamenána převažující část ženské části obyvatelstva, jednalo se o 55,9% (= 1356022/24250,64) žen s úplným středním vzděláním (vůči 44,1% mužům s úplným středním vzděláním). Více žen také do roku 2011 dosáhlo nástavbového a vyššího odborného vzdělání. Oproti převažujícímu podílu žen ve vyšších stupních vzdělání, konkrétně v úplném středním, nástavbovém a vyšším odborném, byla u vzdělání vysokoškolského zřejmá mírná převaha mužů - 51,8% x 48,2%, v rámci celé populace, kde tohoto vzdělání dosahoval k roku 2011 zhruba každý dvanáctý člověk, se jedná o poměr 13,3% x 11,7%. Pro upřesnění magisterské a doktorské obory byly v zastoupení spíše mužů, co se týká bakalářského vzdělání, větší podíl byl zaznamenán u žen (58,2% x 41,8% / 2,3% x 1,7%). Zdrojová výše zmíněná data Českého statistického úřadu jsou podrobněji vypsána v tabulce 6.

Tabulka 6: Úroveň nejvyššího ukončeného vzdělání obyvatelstva České republiky staršího 15 let rozlišena dle pohlaví k datu 26.3.2011

Nejvyšší ukončené vzdělání	Celkem (absolutní vyjádření)	Muži	Ženy	Celkem (relativní vyjádření - %)	Muži (%)	Ženy (%)
Vysokoškolské	1 114 731	577 685	537 046	12,5	13,3	11,7
- Bakalářské	179 355	74 998	104 357	2,0	1,7	2,3
- Magisterské	881 592	465 401	416 191	9,9	10,7	9,0
- Doktorské	53 784	37 286	16 498	0,6	0,9	0,4
Vyšší odborné	117 111	43 061	74 050	1,3	1,0	1,6
Nástavbové	247 937	88 213	159 724	2,8	2,0	3,5
Úplné střední s maturitou	2 425 064	1 069 042	1 356 022	27,1	24,6	29,5
- Všeobecné	610 759	219 972	390 787	6,8	5,1	8,5
- Odborné	1 814 305	849 070	965 235	20,3	19,5	21,0
Střední včetně vyučení (bez maturity)	2 952 112	1 703 103	1 249 009	33,0	39,2	27,1
Základní	1 542 114	565 306	976 808	17,2	13,0	21,2
Neukončené základní	29 488	13 710	15 778	0,3	0,3	0,3
Bez vzdělání	42 384	19 698	22 686	0,5	0,5	0,5
Nezjištěno	476 691	265 999	210 692	5,3	6,1	4,6
Celkem	<u>8 947 632</u>	<u>4 345 817</u>	<u>4 601 815</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

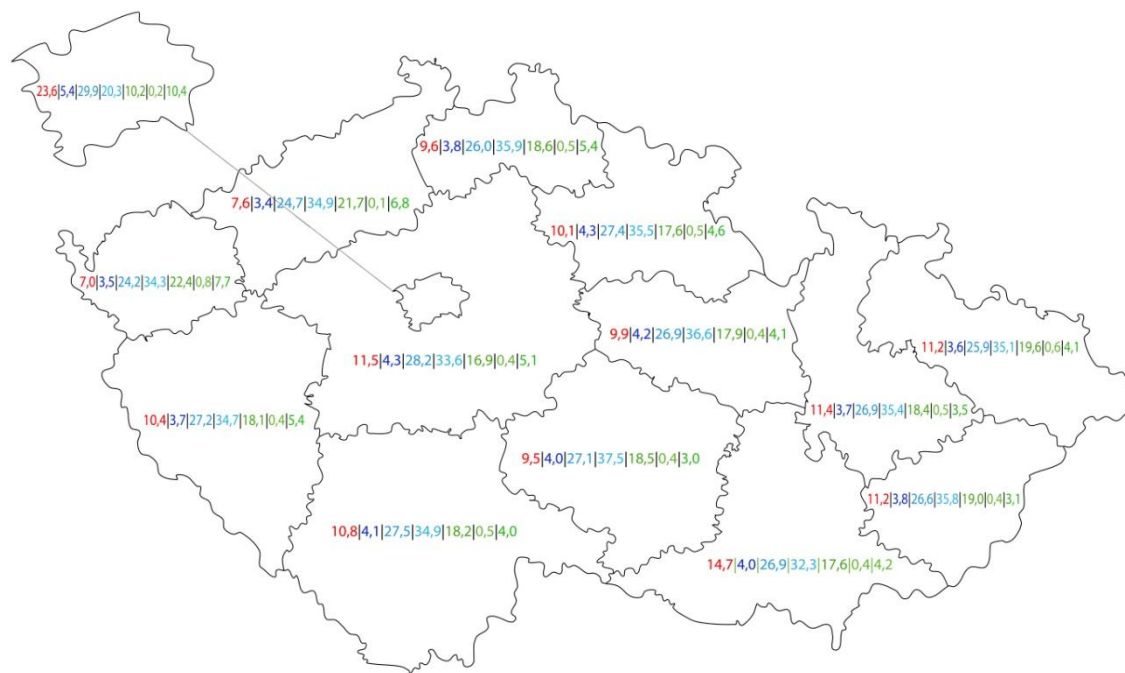
Zdroj: Český statistický úřad, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2011, 2014

Podstatné rozdíly ve vzdělanostní struktuře byly zaznamenány i v rámci jednotlivých krajů České republiky.

V hlavním městě Praze byl podíl osob s vysokoškolským vzděláním téměř dvojnásobný oproti celorepublikovému průměru a to 23,6%. Nadprůměrný podíl vysokoškolsky vzdělaných byl naměřen také v kraji Jihomoravském (14,7%). Na druhou stranu nejnižší

podíly (7% a 7,6%) vysokoškolsky vzdělaných připadal na Karlovarský a Ústecký kraj (byl zde také nejvyšší podíl osob s pouze základním vzděláním x nejnižší - Praha). Nutno je ovšem zmínit, že všechny zbylé kraje stály pod celorepublikovým průměrem, který byl výrazně navyšován podílem hlavního města. Nadprůměrných hodnot (>27,1%) oproti průměru bylo na úrovni úplného středního vzdělání dosaženo v krajích Hlavní město Praha (nejvyšší), Středočeském, Jihočeském, Královéhradeckém, Plzeňském a v kraji Vysočina. V kraji Vysočina byl z celé České republiky také nejvyšší podíl obyvatel se středním vzděláním včetně vyučení (37,5%), stejně tak bylo dosaženo vysokého podílu v kraji Pardubickém (36,6%). Jednotlivá procentuální zastoupení úrovně ukončeného vzdělání u osob starších 15 let k roku 2011 dle krajů České republiky je vyobrazeno na Obrázku 2, kde jsou patrné rozdíly ve vzdělanostní struktuře.

Obrázek 2: Vzdělanostní struktura obyvatel České republiky starších 15 let k 26.3.2011 dle krajů (%)

Procenta v pořadí: VŠ/nástavbové a vyšší odborné vzd./úplné střední vzd./střední včetně vyučení vzd./základní vzd. včetně nedokončeného/bez vzdělání/nezjištěno

Průměrné hodnoty (%): 12,5/4,1/27,1/33,0/17,6/0,5/5,3

Vlastní zpracování s využitím dat Českého statistického úřadu, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu 2011, 2014

4.1.2 Česká vzdělanost v rámci Evropské unie

Tabulka 7 seřazuje jednotlivých 28 států Evropské unie v roce 2014 dle podílu jejich obyvatel (od nejvyššího po nejnižší) ve věkové kategorii 20 – 24 let, kteří mají ukončené alespoň vyšší sekundární vzdělání. Tedy dosáhli vzdělání stupně ISCED 3 a vyššího (řazení viz. podkapitola 3.4.2).

Průměrný podíl těchto osob byl v rámci Evropské unie v roce 2014 82,2%. Z tohoto pohledu je možné postavení České republiky vůči ostatním státům EU – 28 hodnotit pozitivně, jelikož podíl náležející České republice daný průměr převyšoval a dosahoval roku 2014 hodnoty 90,7%, což pro Českou republiku znamenalo za Chorvatskem, Irskem, Kypr, Litvou a Slovenskem šesté místo v pomyslném žebříčku všech členských států. Velmi blízké hodnoty byly dosaženy na Slovensku, v Polsku a Slovinsku. Celkově průměrnou hodnotu Evropské unie překročilo 19 členských zemí a nejhůře si stálo Španělsko s pouhými 65,8%.

Tabulka 7: Populace Evropské unie ve věku 20 – 24 let, která má alespoň vyšší sekundární vzdělání, rok 2014 (%)

Státy EU - 28	% obyvatel s alespoň vyšším sekundárním vzděláním
Chorvatsko	96,3
Irsko	92,6
Kypr	92,4
Litva	91,4
Slovensko	90,9
Česká republika	90,7
Polsko	90,4
Slovinsko	90,2
Rakousko	89,6
Řecko	88,4
Francie	87,9
Švédsko	86,9
Lotyšsko	86,7
Finsko	86,3
Bulharsko	85,8
Maďarsko	85,3
Belgie	84,4
Spojené království	84,1
Estonsko	83,6

Itálie	79,9
Rumunsko	79,7
Nizozemsko	79,0
Německo	77,1
Malta	75,5
Lucembursko	73,7
Dánsko	72,5
Portugalsko	72,1
Španělsko	65,8
Průměr EU - 28	82,2

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

Při širším pohledu na vzdělanostní strukturu obyvatelstva Evropské unie (viz Tabulka 8 + Příloha 1) je průměrný podíl populace EU – 28 ve věkovém rozmezí 25 až 54 let, kteří mají ukončené vyšší sekundární a postsekundární neterciální vzdělání (ISCED 3 – 4), 47,0%, v případě terciálního vzdělání se jedná o hodnotu dosahující 31,7% v roce 2014. V České republice byl roku 2014 podíl těchto obyvatel s vyšším sekundárním a postsekundárním neterciálním vzděláním (podíl osob, pro které byly tyto stupně vzdělání nejvyššími dosaženými – tedy neměli vzdělání terciální) 71,4%. Takovýto výsledek, převyšoval nejen průměr zemí EU – 28, ale i hodnoty naměřené ve všech členských zemích a představoval tak pro Českou republiku první pozici v porovnání se zbylými členskými zeměmi. A stejně, jako tomu bylo v předchozí statistice (vyšší sekundární vzdělání a vyšší ve věkové kategorii 20 – 24 letých) i zde bylo naměřenou hodnotou Česku nejbližší Slovensko (70,6%). Průměrnou hodnotu Evropské unie v tomto případě přesáhlo jen 13 zemí. V případě terciálního vzdělání – respektive podílu osob, které jej dosáhli, Česká republika v porovnání s ostatními členskými zeměmi zaostává. Průměr států EU – 28 nespĺňovala roku 2014 o 8,2%. Podíl obyvatel (25 – 54 let) České republiky s terciálním vzděláním představoval 23,5% (v kategorii 55 – 74letých, kde byl průměrný podíl 19,5%, šlo v rámci České republiky o 13,5% - viz Příloha 1). Česká republika tak představovala pátý stát s nejnižším podílem obyvatel (25 – 54 let) s terciálním vzděláním, nižší hodnoty byly zjištěny pouze na Maltě, Slovensku, v Itálii a Rumunsku. Srovnatelného výsledku (kolem 23%) dosahovalo, kromě Malty, také Chorvatsko. Zajímavé je srovnání hodnot České republiky a Spojeného království / Velké Británie. Zatímco dle podílu obyvatel (25 – 54 let) se vzděláním sekundárním a postsekundárním neterciálním byla Česká republika před Spojeným královstvím o 21 příček výše (71,4% x 38,5%), v případě vzdělání terciálního Spojené království (celkově páté) nechalo Českou republiku o 19 míst

v pozadí (42,6% x 23,5%). Přitom v obou případech je podíl naměřených statistik velmi podobný ($71,4/38,5 = 1,85$; $42,6/23,5 = 1,81$).

Tabulka 8: Podíl populace Evropské unie ve věku 25 – 54 let s terciálním a vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním, rok 2014 (%)

Státy EU - 28	% obyvatel s terciálním vzděláním	Státy EU - 28	% obyvatel s vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním
Lucembursko	49,4	Česká republika	71,4
Irsko	45,0	Slovensko	70,6
Finsko	44,5	Chorvatsko	63,7
Kypr	44,0	Polsko	61,1
Spojené království	42,6	Německo	59,7
Švédsko	41,4	Maďarsko	59,5
Belgie	40,1	Rumunsko	58,2
Litva	39,5	Slovinsko	57,3
Dánsko	38,4	Lotyšsko	56,9
Španělsko	38,2	Bulharsko	54,5
Estonsko	38,2	Rakousko	54,0
Francie	37,0	Litva	53,7
Nizozemsko	36,8	Estonsko	52,7
Lotyšsko	32,5	Finsko	45,3
Rakousko	32,3	Švédsko	45,2
Slovinsko	32,1	Itálie	44,9
Polsko	31,7	Francie	44,0
Řecko	30,1	Dánsko	43,8
Bulharsko	28,4	Řecko	43,7
Německo	27,6	Nizozemsko	42,6
Maďarsko	25,6	Irsko	38,6
Portugalsko	24,4	Spojené království	38,5
Chorvatsko	23,7	Kypr	38,4
Česká republika	23,5	Belgie	38,0
Malta	23,0	Lucembursko	34,7
Slovensko	22,3	Malta	25,2
Itálie	18,3	Portugalsko	25,1
Rumunsko	18,3	Španělsko	23,1
Průměr EU - 28	31,7	Průměr EU - 28	47,0

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

Na úrovni ISCED 0 – 2 (vzdělávání v raném dětství, primární a nižší sekundární vzdělání) byl roku 2014 unijní průměr u obyvatelstva ve věkovém rozmezí 25 – 54 let 21,3%, v kategorii 55 – 74 let poté 38,6%. V prvním případě byl podíl obyvatel České republiky s nejméně tímto stupněm vzdělání 5,1%, ve druhém 14,4% . Ve věkové kategorii 25 – 54letých byla Česká republika v Evropské unii státem s úplně nejnižším procentem osob se vzděláním na úrovni ISCED 0 - 2, u 55 – 74letých byl nižší podíl zjištěn pouze v případě Estonska (12,3%) (věková kategorie 55 – 74 viz Příloha 2).

Tabulka 9: Podíl populace Evropské unie ve věku 25 - 54 let se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2, rok 2014 (%)

Státy EU - 28	% obyvatel se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2
Česká republika	5,1
Litva	6,9
Slovensko	7,1
Polsko	7,2
Estonsko	9,1
Finsko	10,2
Lotyšsko	10,5
Slovinsko	10,6
Chorvatsko	12,7
Německo	12,7
Švédsko	13,5
Rakousko	13,7
Maďarsko	14,9
Lucembursko	15,9
Irsko	16,3
Bulharsko	17,1
Kypr	17,6
Dánsko	17,8
Spojené království	18,9
Francie	19,0
Nizozemsko	20,6
Belgie	21,8
Rumunsko	23,5
Řecko	26,2

Itálie	36,8
Španělsko	38,7
Portugalsko	50,4
Malta	51,8
Průměr EU - 28	21,3

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

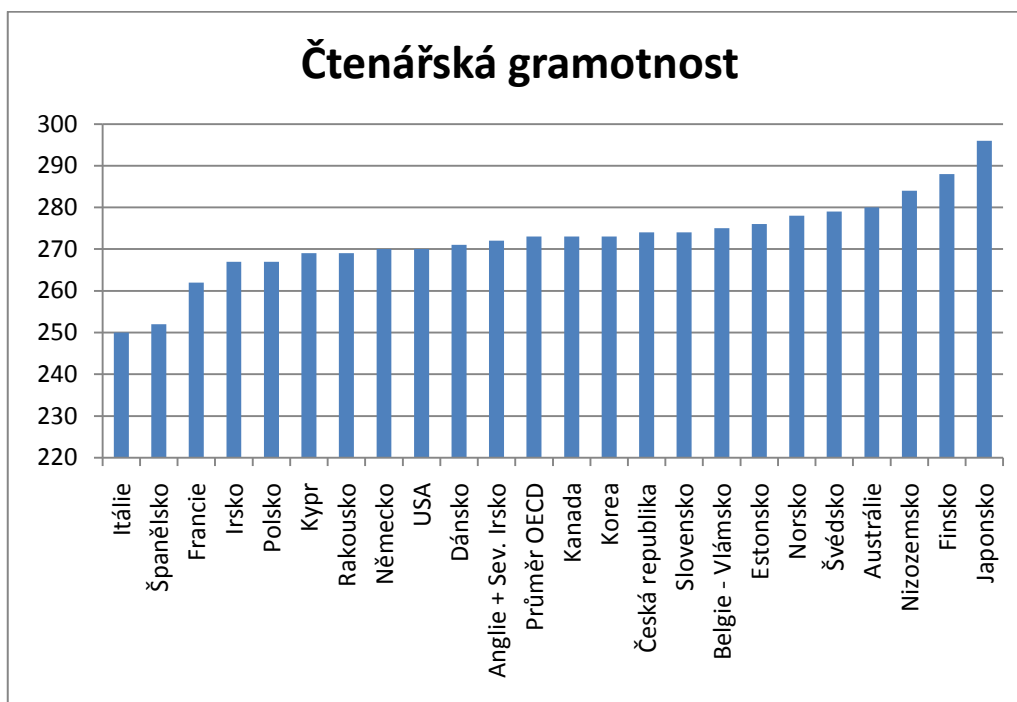
4.1.3 Obyvatelstvo České republiky dle výsledků výzkumu PIAAC

Pro získání přehledu o stavu české vzdělanosti je vhodné kromě statistik dosažených úrovní formálního vzdělání, zohlednit i jiné ukazatele, které mají jistě též vliv na její úroveň. Tuto možnost poskytuje například výzkum PIAAC.

PIAAC představuje výzkum Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj – OECD, který hodnotí úroveň kompetencí dospělých v mezinárodním srovnání. Výstupy šetření byly uveřejněny roku 2013, výzkum probíhal prostřednictvím dotazníků a testů a jeho cílem bylo ohodnotit / změřit dovednosti obyvatelstva z hlediska gramotnosti (čtenářské a matematické) a také z pohledu schopností lidí řešit problémy na poli informačních technologií, což je v současné době velmi aktuální.

Následující tři grafy znázorňují postavení České republiky ve všech třech zmíněných oblastech ve srovnání s ostatními zeměmi a průměrem OECD. Konkrétní podkladová číselná data výzkumu PIAAC se nachází v Příloze 3.

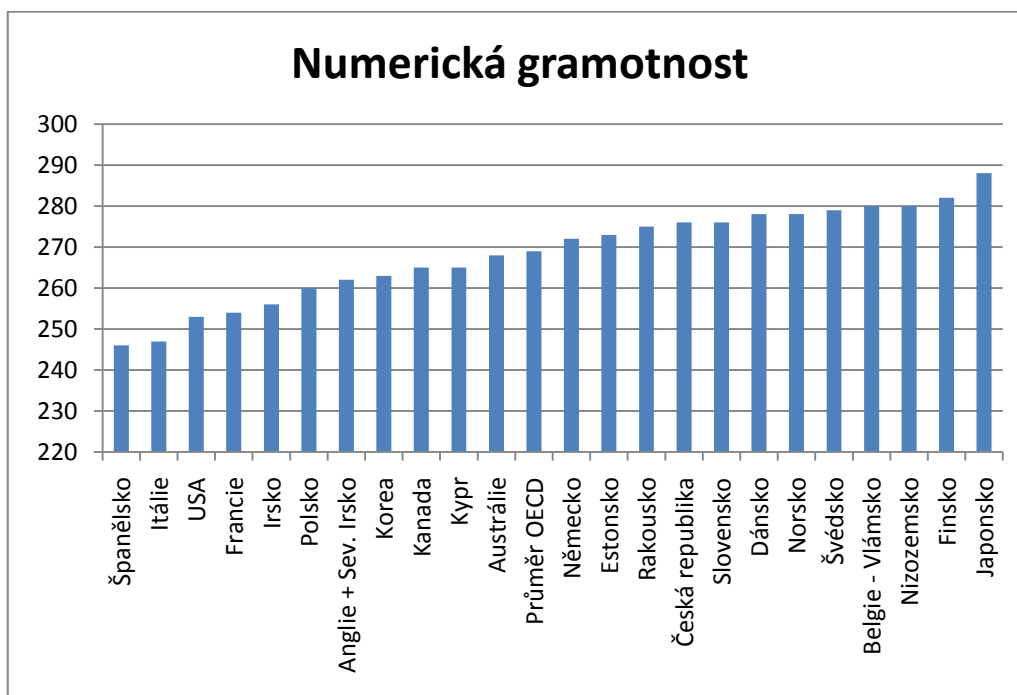
Graf 2: Čtenářská gramotnost dle PIAAC (body)

Zdroj: Vlastní zpracování dle PIAAC Mezinárodní výzkum dospělých, 2013 - konkrétní číselná podkladová data viz. Příloha 3

V případě čtenářské gramotnosti, kde bylo průměrným výsledkem OECD 273 bodů, se Česká republika nikterak nápadně se svým skóre 274 bodů neodlišovala od tohoto průměru, což lze hodnotit uspokojivě. Bodové ohodnocení České republiky bylo stejně, jako tomu bylo v případě Slovenska. České republice se dostalo lepšího výsledku, než tomu bylo například ve Spojených státech amerických, Německu, či Rakousku, kde nebylo dosaženo ani průměrných 273 bodů. Nejvíce bodů získalo Japonsko, jež předstihlo Českou republiku o 22 bodů.

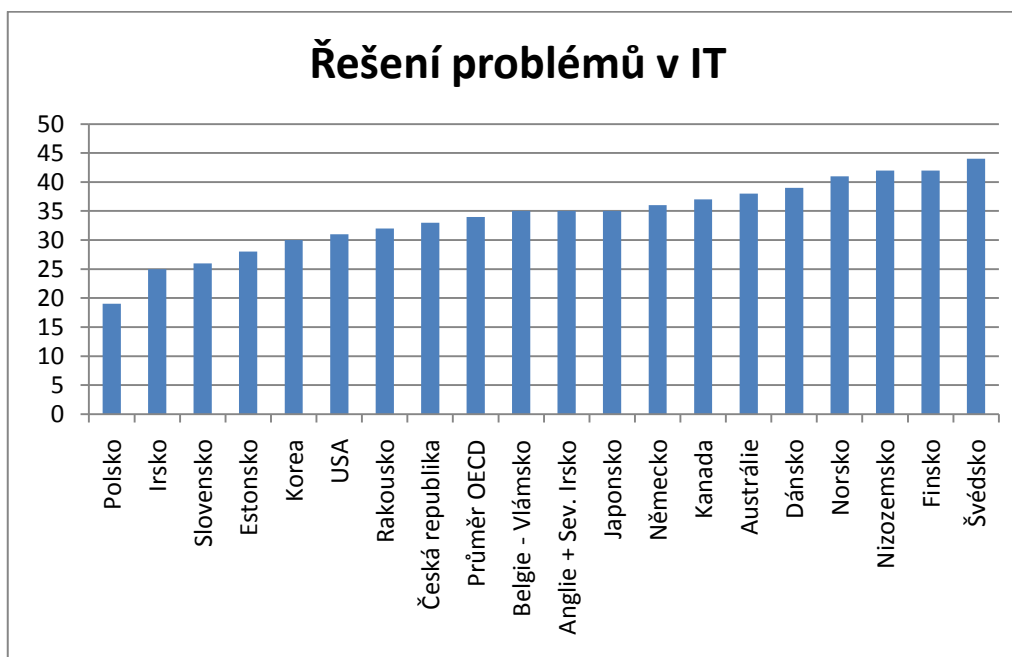
Graf 3: Numerická gramotnost dle PIAAC (body)

Zdroj: Vlastní zpracování dle PIAAC Mezinárodní výzkum dospělých, 2013 - konkrétní číselná podkladová data viz. Příloha 3

V rámci matematické gramotnosti se průměrná hodnota OECD nacházela na úrovni 269 bodů. V této kategorii obdržela Česká republika nadprůměrného výsledku, o 7 bodů vyššího, než byl onen průměr, tedy celkově 276 bodů. Opět bylo toto hodnocení shodné s body připadající Slovensku. Na vítězné Japonsko ztrácela bodů již pouze 12, neboli o 10 méně, než tomu bylo v předchozí situaci. Za sebou zde nechala Česká republika opět země jako například Austrálii, Kanadu, USA, nyní ovšem s podstatně větším rozdílem, než v případě čtenářské gramotnosti.

Graf 4: Řešení problem v IT dle PIAAC (%)

Zdroj: Vlastní zpracování dle PIAAC Mezinárodní výzkum dospělých, 2013 - konkrétní číselná podkladová data viz. Příloha 3

V oblasti měření schopností obyvatelstva řešit problémy v IT bylo porovnáváno procentuální zastoupení dospělých, kteří dosáhli v tomto hodnocení alespoň druhé úrovně. Francie, Itálie, Kypr a Španělsko se této části výzkumu neúčastnily. Ostatně průměrný podíl OECD byl 34% těchto dospělých. V této části výzkumu Česká republika nedosáhla na průměrný výsledek, ovšem pouze jednoprocenním rozdílem (33%). Oproti tomu v jiných oblastech vyrovnané Slovensko zde dosáhlo jen 26% výsledku. Spojené státy americké (31%) zde zase byly České republice svým podílem blíže. Nejvyššího – 44% podílu docílilo Švédsko.

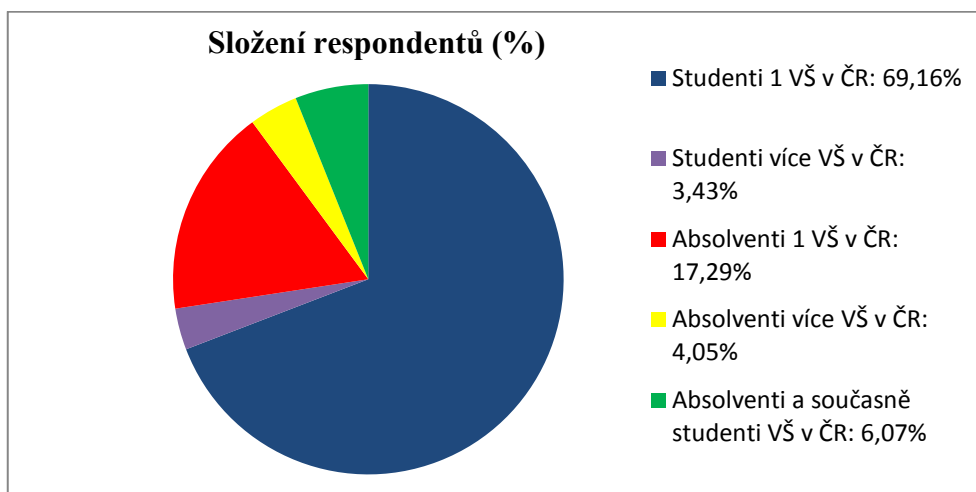
Celkově nejlepší – nejvyšší výsledky v rámci tohoto výzkumu měly státy severní Evropy – Švédsko, Norsko a Finsko a také Nizozemsko. Jejich výsledné hodnoty byly ve všech oblastech značně nadprůměrné. Na druhou stranu Irsko a Polsko ve všech měřených oblastech získalo hodnocení výrazně pod průměrem OECD. Česká republika měla velmi dobré (nad průměrem OECD) postavení v rámci numerické gramotnosti, v ostatních dvou zkoumaných sférách se nacházela v těsné blízkosti průměrné hodnoty.

4.2 Vlastní dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na studenty a také absolventy vysokých škol v České republice. Výzkum probíhal počátkem roku 2016 a zúčastnilo se jej 642 respondentů. Hlavním cílem bylo zjistit pracovní aktivitu těchto studentů (případně absolventů) v době jejich studií, tedy zda při studiu byli zaměstnaní (ať už tomu bylo na základě pracovní smlouvy, či dohod o pracovní činnosti nebo provedení práce, podnikali) – tedy jestli si v této době vydělávali, získávali praxi a zda tomu bylo v souvislosti s jejich studijním oborem.

Studenti / absolventi byli v rámci šetření rozděleni do pěti skupin. První skupina představovala studenty 1 vysoké školy (nebo jednoho vysokoškolského oboru) v České republice – tedy studenty bakalářského či magisterského programu na 1 VŠ a studenty navazujícího magisterského programu, kteří studiem tohoto programu pokračovali na stejné vysoké škole, kde vystudovali bakalářské studium. Do druhé skupiny byli řazeni studenti dvou a více VŠ (oborů) v České republice včetně studentů studujících více oborů v rámci jedné vysoké školy. Třetí skupinu reprezentovali absolventi jedné vysoké školy (jednoho oboru) v České republice – tedy i absolventi, kteří měli ukončené bakalářské vzdělání a současně další magisterský / navazující magisterský program nestudovali. Předposlední skupinou byli absolventi dvou a více VŠ (oborů) v České republice a též absolventi dvou a více oborů, které vystudovali v rámci jedné VŠ. Spadali sem například i absolventi, kteří v případě některého oboru vystudovali pouze bakalářský program a v současné době nestudují. Poslední skupina byla tvořena absolventy VŠ v České republice, kteří v současnosti opět studují. Tato skupina se týkala absolventů bakalářských oborů, kteří pokračovali ve studiu navazujících magisterských oborů na jiné vysoké škole, absolventů magisterských či navazujících magisterských oborů, kteří aktuálně studují v dalším programu (ať už je tomu na stejné či jiné vysoké škole), a též studentů doktorských programů na vysokých školách v České republice. Všem respondentům byly před zahájením dotazování poskytnuty informace upřesňující, do jaké skupiny v rámci šetření patří. Zastoupení jednotlivých skupin respondentů v šetření je znázorněno na následujícím grafu.

Graf 5: Složení respondentů v dotazníkovém šetření (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2.1 Studenti 1 VŠ v České republice

Hlavní a nejpočetnější skupinou, na kterou bylo dotazníkové šetření zaměřeno, byli studenti, kteří aktuálně studují v České republice jednu vysokou školu (jeden obor, bližší specifikace v úvodu kapitoly). Celkově se z této skupiny zapojilo do šetření 444 studentů, což představovalo 69,16% všech zúčastněných.

Nejčetnější skupinou byli studenti oborů ekonomického zaměření (216), dále 126 studentů studovalo v době vyplňování dotazníku pedagogické obory, 43 studentů humanitní, 27 technické, 4 obory umělecké, další 4 filozofické a zbytek dotazovaných studoval obory s nižším početním zastoupením (1 - 3 respondenti - například přírodovědecké, lékařské, policejní zaměření).

Nejvíce zastoupeným typem škol, byly školy veřejné (72,87%), na druhém místě školy soukromé (23,34%) a 1,79% dotázaných studentů studovalo na státních školách.

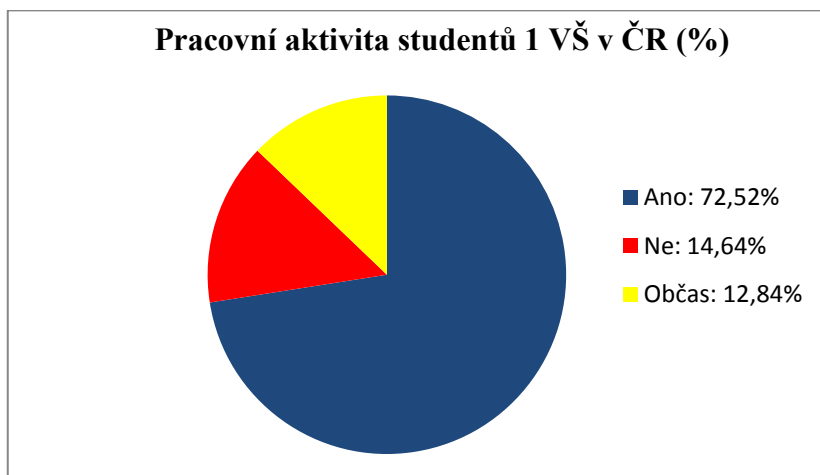
333 vysokoškolských studentů (75%), studujících 1 VŠ (obor), zvolilo formu svého studia jako prezenční, kombinovaně jich studovalo 108 (24,32%) a distančně 3 (0,68%).

Tato skupina studentů byla zaměřena na studenty bakalářských, magisterských a navazujících magisterských studijních programů. Bakalářský byl aktuálně studovaným pro 199 (44,82%) studentů, navazující magisterský pro 160 (36,04%) a v magisterském oboru studovalo 85 (19,14%) dotazovaných.

Pracovní aktivita studentů 1 vysoké školy (oboru) byla bez ohledu na rozdílná zaměření jejich studovaného oboru a další specifika zaznamenána vysoká.

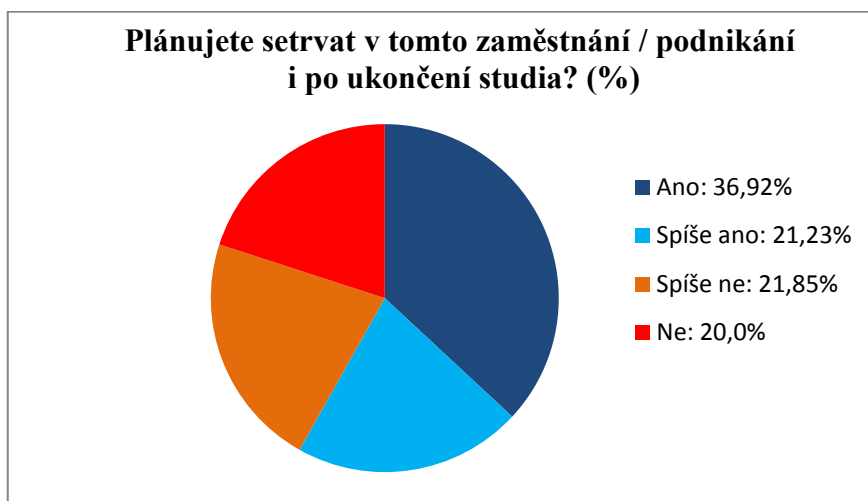
Graf 6: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ v ČR (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Bylo zjišťováno, zda studenti mají při svém studiu zaměstnání, pracují na základě pracovní smlouvy či dohodách DPP, DPČ, nebo případně podnikají, a zda získávají tímto způsobem praxi související s oborem, jež aktuálně studují. Přes 72% studentů odpovědělo, že má zaměstnání (podniká – konkrétně dále nerozlišováno). 12,84% odpovídajících studentů využívalo možnost pouze občasných brigád krátkodobějšího charakteru a 14,64% jich při studiu zaměstnání nemělo. Zde bylo ve více než 57% případů jedním z důvodů nedostatek času, přes 34% studentů též zmínilo, že jsou dostatečně finančně zajištěni a nemusí proto v průběhu studia docházet do zaměstnání. Bylo zjištěno, že u 67,79% studentů majících zaměstnání, souvisí toto zaměstnání plně (33,74%) či spíše (34,05%) se zaměřením oboru, který souběžně studují. U studentů účastnících se občasných brigád bylo zaznamenáno, že tyto brigády se zaměřením jejich oboru souvisí většinou (souvisí – ano a spíše ano) v 56%.

Graf 7: Plány ohledně setrvání v tomto zaměstnání / podnikání (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Po sloučení možnosti ano + spíše ano a ne + spíše ne u studentů, kteří mají zaměstnání, z výzkumu vyplynulo, že u plánů zůstat nebo opustit toto zaměstnání není patrná výrazná převaha jedné či druhé varianty. 58,15% studentů (spíše) plánuje setrvat i po dokončení studia, naproti tomu 41,85% má plány spíše opačné, přičemž mezi nejčastější důvod pro změnu zaměstnání patří cíl získat v budoucnu lepší pracovní pozici, případně touha po práci v jiném oboru.

Zcela vyrovnané byly odpovědi studentů na otázku, zda v jejich zaměstnání probíhají pravidelná školení, vzdělávací kurzy a podobně. Konkrétně v 50,93% probíhají, na druhé straně v 49,07% se tomu tak pravidelně neděje.

Zařazena byla též otázka zjišťující do jaké míry splňuje výuka na vysoké škole očekávání studentů. Bylo zjištěno, že v případě studentů, kteří studují pouze 1 VŠ, výuka na této škole v 63,29% studentská očekávání splňuje, 28,83% studentů je opačného názoru a 7,88% studentů mělo potřebu se k této otázce více vyjádřit, jelikož jejich pocity jsou rozporuplné a očekávání splněna pouze částečně.

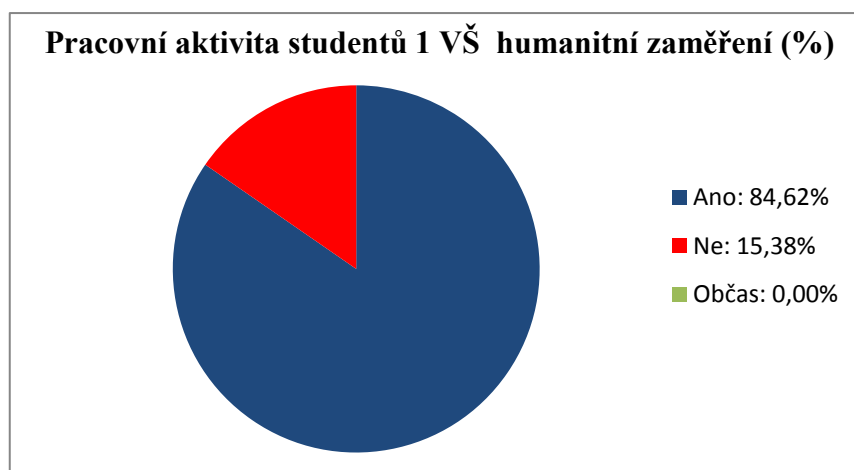
Při užším pohledu na pracovní aktivitu studentů šetření odhalilo, že zaměstnání má 93,52% studentů, kteří studují kombinovaně, v případě studentů prezenčního studia je tomu tak v 65,47%. Studenti kombinovaných forem studia, kteří mají zaměstnání, pracují v 75,25% v zaměstnání, které se váže zaměřením k jejich oboru, studenti prezenčního studia tuto podmínku splňují v 64,22%.

Dle výsledků šetření jsou patrné i rozdílnosti studentů bakalářských, magisterských a navazujících magisterských programů studujících prezenčně oproti studentům, kteří studují kombinovaně. Ze všech studentů, kteří studují prezenčně a mají zaměstnání, jich 42,2% studuje v bakalářských programech (následují navazující magisterské a posléze magisterské). Mezi studenty kombinovaného studia je nejvyšší podíl studentů se zaměstnáním mezi studenty navazujících magisterských oborů – 39,6% (na druhém místě se nalézají bakalářské obory, poslední jsou obory magisterské).

Porovnání v rámci různých zaměření studijních oborů

Nejzastoupenějšími druhy zaměření studijních oborů byly v této kategorii ekonomická, pedagogická, humanitní a technická a v jejich rámci je možné provést tedy vypovídající porovnání. Konkrétně se následující srovnání týkají studentů *prezenčních* forem studia, jelikož jejich zastoupení bylo v účasti na dotazníku nejvyšší (ve výše zmíněných čtyřech oborech studovalo prezenčně 303 respondentů). Z šetření vyplynulo, že týká-li se pracovní aktivity studentů, jsou zřejmé značné rozdíly mezi studenty různých oborů (zaměření).

Graf 8: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – humanitní zaměření (%)

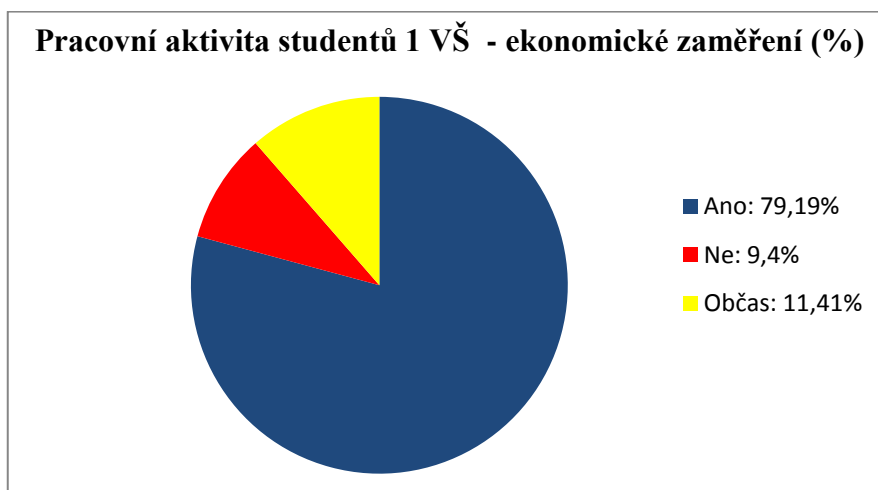

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi studenty humanitních oborů (prezenční formy studia) byl nejvyšší podíl těch, kteří v průběhu studia zaměstnání mají - 84,62%. S jejich studijním oborem toto zaměstnání však souvisí (spíše) pouze u 36,36% v tomto směru aktivních respondentů.

Z dotázaných studentů humanitních oborů nikdo nenavštěvuje občasné brigády, a tedy z šetření vyplývá, že mezi těmito studenty nemá při studiích zaměstnání jen asi každý patnáctý respondent.

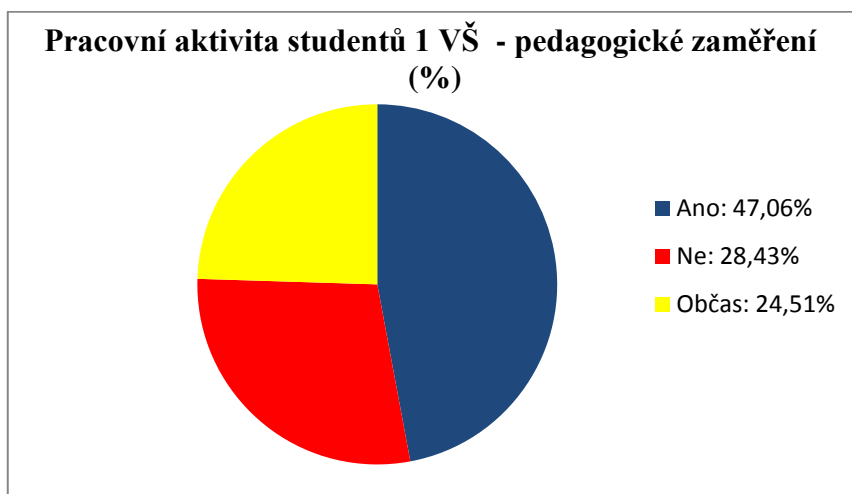
Graf 9: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – ekonomické zaměření (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Devátý graf této práce zobrazuje pracovní aktivitu studentů oborů zaměření ekonomického. Právě v této skupině byl zaznamenán druhý nejvyšší podíl těch, jež při studiu zaměstnání mají a to 79,19%. Souvislost se studijním oborem byla zaznamenána v 76,27% případů (nejvíce z porovnávaných). Ovšem je zde i menší podíl studentů, kteří zaměstnání nemají (9,4%), dotázaní prezenčně studující studenti ekonomických oborů (oproti humanitně zaměřeným) využívají občasné brigády (11,41%).

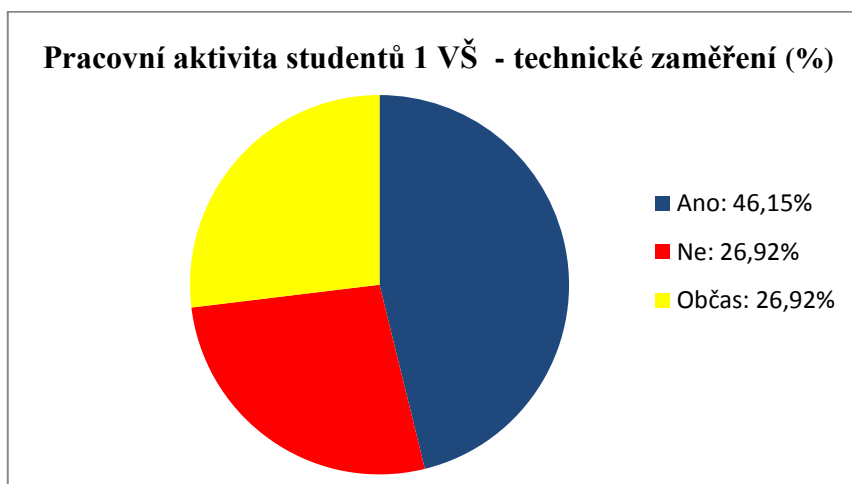
Graf 10: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – pedagogické zaměření (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi studenty studující pedagogické obory bylo již procento těch, kteří mají zaměstnání, v porovnání v předchozím oboru, znatelně nižší – pouze 47,06%. Souvislost se studijním oborem těchto studentů byla potvrzena v 52,8%. Více než čtvrtina dotázaných studentů (28,43%) zaměstnání nemá, téměř čtvrtina (24,51%) jich na občasné brigády dochází.

Graf 11: Pracovní aktivita studentů 1 VŠ (prezenčně) – technické zaměření (%)

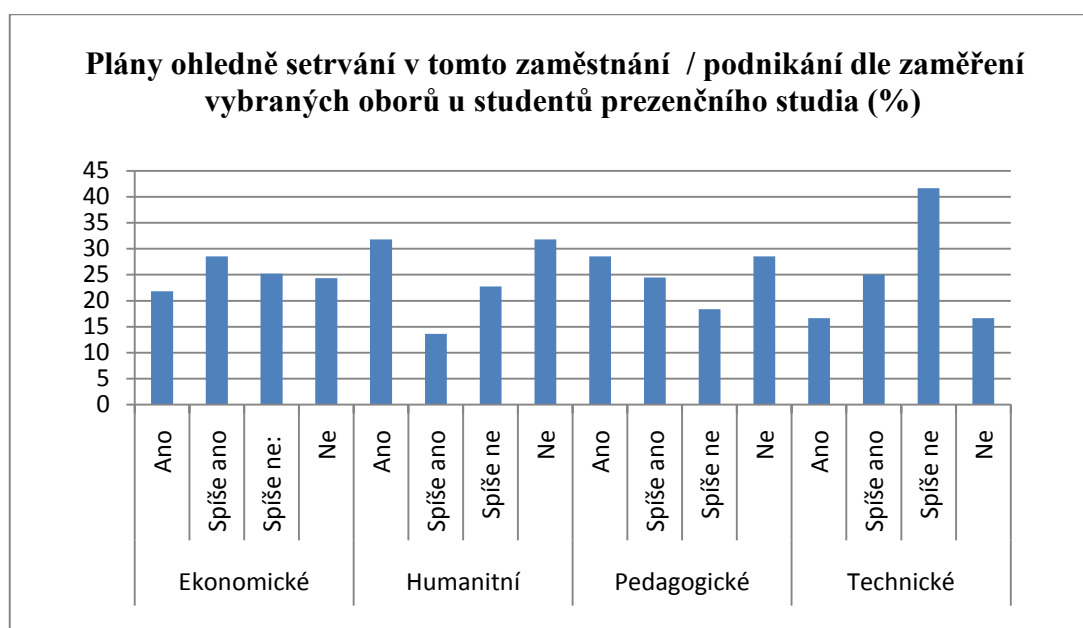

Zdroj: Vlastní zpracování

Procentuálně nejnižší, opět ani ne poloviční (jako v kategorii pedagogického zaměření), účast studentů, kteří při studiu mají zaměstnání, byla zjištěna u studentů

technických oborů – jen 46,15% dotázaných. Na druhou stranu byl mezi nimi druhý nejvyšší podíl (ve srovnání s výše zmíněnými obory) těch studentů, jejichž zaměstnání současně s jejich studovaným oborem zaměřením souvisí a to 75% (75% studentů, kteří mají zaměstnání, jej mají ve „svém“ oboru). Podíl studentů bez zaměstnání je totožný, s podílem té části studentů, jež využívají možnosti občasných brigád (26,9%). Celkově jsou naměřené výsledky velmi blízké hodnotám náležejícím ke skupině studentů oborů pedagogických.

Graf 12: Plány ohledně setrvání v tomto zaměstnání / podnikání dle zaměření vybraných oborů u studentů prezenčního studia (%)

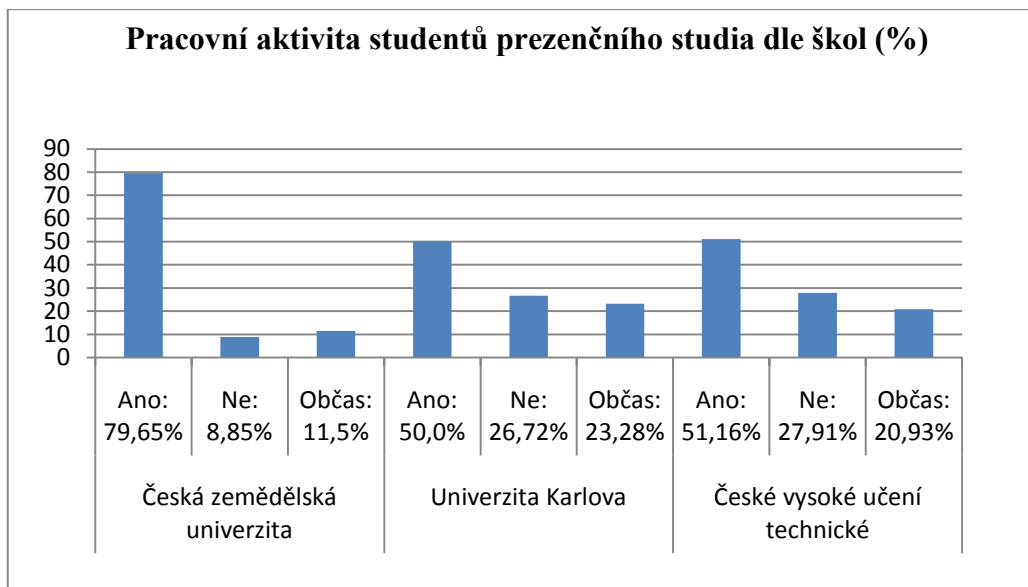

Zdroj: Vlastní zpracování

Po sloučení odpovědí ano a spíše ano, je možné dostat podíl studentů, kteří do budoucna (spíše) plánují setrvat ve svém aktuálním zaměstnání i po dokončení jejich studia. Ve skupině studentů pedagogických oborů nebyla ani polovina těch, kteří mají zaměstnání, ovšem 53,06% těchto studentů plánuje v jejich zaměstnání zůstat i nadále, což je zde v rámci komparace největší podíl. Týká-li se studentů oborů ekonomických, k tomuto názoru se přiklání 50,42% dotazovaných, studenti humanitních oborů se takto vyjádřili v 45,46% a studenti technických oborů v 41,67%.

Pro doplnění je zde k nahlédnutí také rozlišení v rámci třech vysokých škol.

Graf 13: Pracovní aktivita studentů prezenčního studia dle škol (%)

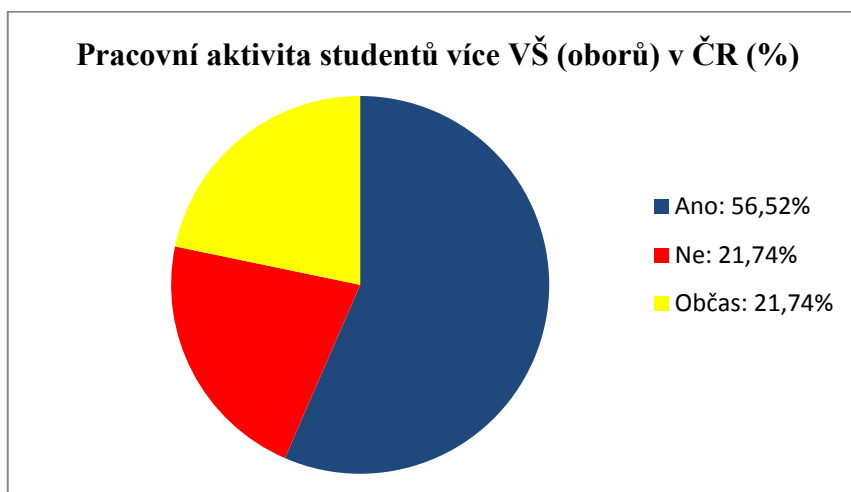
Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 13 zachycuje podíly studentů prezenčního studia (1 VŠ) mající při studiu zaměstnání na třech nejzastoupenějších (v dotazníkovém šetření) veřejných vysokých školách v České republice. Největší procento dotázaných studentů, kteří zaměstnání mají, bylo zjištěno na České zemědělské univerzitě – 79,65%. V rámci Karlovy univerzity a Českého vysokého učení technického bylo dosaženo podobného výsledku (50% a 51,16%).

4.2.2 Studenti více VŠ v České republice

Respondentů, kteří patří do skupiny studentů studujících více VŠ (oborů) v České republice, se dotazníkového šetření zúčastnilo jen velmi malé množství, asi 3,43% všech dotazovaných. Porovnávání by zde tedy nemělo velkou vypovídající hodnotu, lze ale provést vyhodnocení zjištěných výsledků.

Graf 14: Pracovní aktivita studentů více VŠ (oborů) v ČR (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Odpovědi studentů ukázaly, že navzdory souběžnému studiu na více vysokých školách, případně studiu více oborů (i například v rámci jedné VŠ), má zaměstnání při studiu 56,52% zúčastněných. Pravidelná školení v zaměstnání probíhají u 53,85% z nich. U 61,54% těchto studentů jejich zaměstnání (spíše) souvisí alespoň s jedním studovaným oborem.

Celkově chce pouze 38,46% (ze všech zaměstnaných) studentů ve svém zaměstnání zůstat i po dokončení studií, nejčastěji z důvodů nízkého výdělku a plánů získat v budoucnu lepší pracovní pozici.

4.2.3 Absolventi 1 VŠ v České republice

Druhou nejčetnější skupinou v průzkumu byli absolventi jedné vysoké školy v České republice, kteří představovali 17,29% všech respondentů.

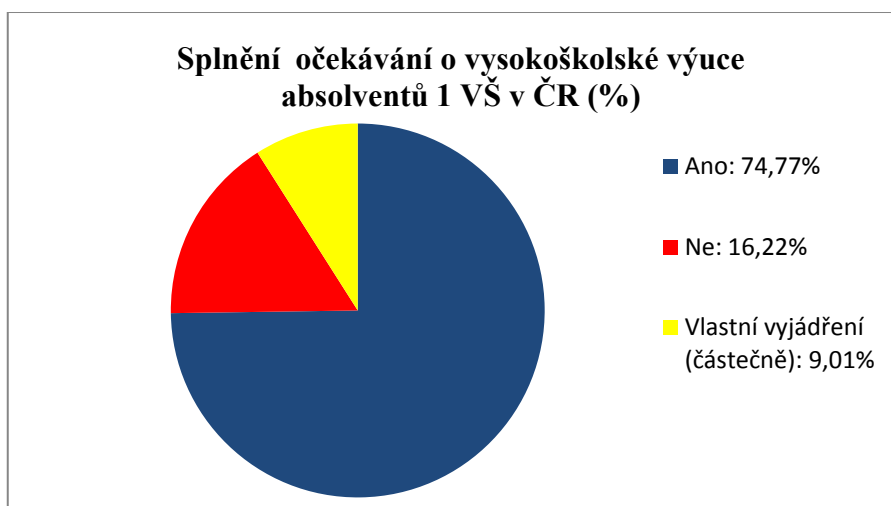
Ze všech těchto absolventů (bez ohledu na to, zda jejich nejvyšší ukončené vzdělání je nyní bakalářské, magisterské, či doktorské) jich mělo při studiu zaměstnání 60,36%. Z přepočtu zjištěných výsledků vyplynulo, že absolventi, kteří pracovali v zaměstnání (spíše) souvisejícím se zaměřením jejich studijního oboru (56,72%), setrvali v tomto zaměstnání po dokončení studia déle než 1 rok po promoci v 68,42%. Oproti tomu absolventi, jejichž zaměstnání se zaměřením jejich oboru (spíše) nesouviselo (43,28%) v tomto zaměstnání zůstali jen v 34,48% případů.

Nyní je mezi těmito absolventy 1 VŠ zaměstnaných (podniká) 85,71%, z nich ve svém oboru pracuje 66,67% a pravidelná školení nebo různé vzdělávací kurzy se konají v 75% zaměstnání.

O tom, z jaké části byla splněna očekávání, v současnosti již absolventů, ohledně charakteru vysokoškolské výuky, vypovídá následující graf.

Graf 15: Splnění očekávání o vysokoškolské výuce absolventů 1 VŠ v ČR (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

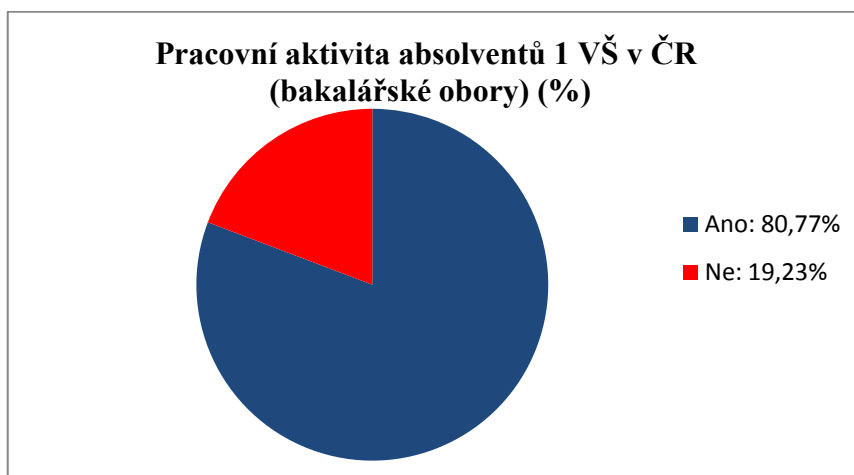
Absolventi doktorských programů se šetření zúčastnili pouze dva. Následující komparace se tedy zaměří na absolventy bakalářských, magisterských a navazujících magisterských programů.

Absolventi bakalářských programů

Z 26 absolventů bakalářských programů (kteří v současnosti dále nestudují) jich při studiu mělo zaměstnání 73,08%. 36,84% z těchto absolventů (kteří měli zaměstnání) v této době pracovalo v zaměstnání, které s jejich oborem souviselo a déle než 1 rok po promoci zde zůstalo 71,43% z nich. Naopak absolventi, jejichž zaměstnání s jejich oborem nesouviselo, setrvali jen v 58,33%.

Z grafu 16 je patrné, že po dokončení studia se podíl zaměstnaných zvýšil na 80,77%. Ve svém oboru pracuje aktuálně 42,86% absolventů z těchto zaměstnaných (opět nárůst). Pravidelná školení v zaměstnání se uskutečňují u 71,43% respondentů.

Graf 16: Pracovní aktivita absolventů 1 VŠ v ČR (bakalářské obory) (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Absolventi magisterských a navazujících magisterských programů

Mezi respondenty dotazníku bylo 83 absolventů, kteří vystudovali v jednom magisterském nebo navazujícím magisterském programu. V době studia jich mělo zaměstnání 56,63%. Souvislost se studovaným oborem byla zaznamenána v 63,83% případů (tito absolventi ve svém zaměstnání setrvali v 66,67% déle než 1 rok po jejich promoci; absolventi pracující v zaměstnání nesouvisejícím s jejich oborem zůstali v 17,65%).

Hodnoty z Grafu 17 ukazují, že po absolvování studia došlo k výraznému nárůstu v zastoupení zaměstnaných oproti období studia. Z absolventů, kteří dokončili své studium v jednom magisterském nebo navazujícím magisterském programu je nyní zaměstnaných 87,95%. Z nich ve svém vystudovaném oboru pracuje 72,6%. V 75,34% zaměstnání se konají pravidelně vzdělávací kurzy a školení.

Graf 17: Pracovní aktivita absolventů 1 VŠ v ČR (magisterské + navazující magisterské obory) (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2.4 Absolventi více VŠ v České republice

Absolventi, kteří vystudovali v České republice více vysokých škol (oborů) měli v průzkumu opět velmi nízké zastoupení – 4,05%.

76,92% těchto absolventů mělo při studiích zaměstnání, v 65% případů tato zaměstnání většinou souvisela s oborem (alespoň jedním) jimi studovaným. Celkově 70% respondentů bylo v posledním zaměstnání z dob studií po dobu delší než 1 rok po promoci.

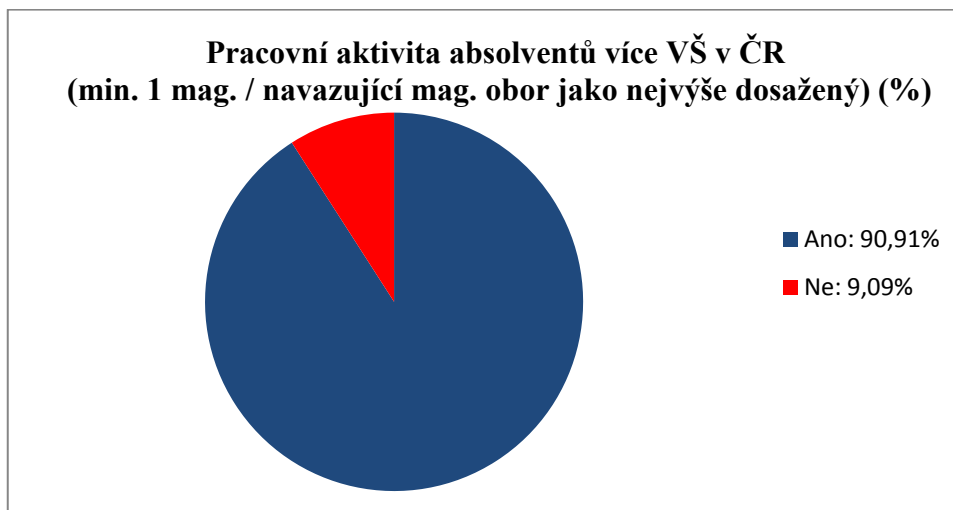
V současnosti je mezi těmito absolventy 88,89% těch, kteří mají zaměstnání, tedy je zde viditelný nárůst oproti době jejich studií. Ještě výraznější skok je však viditelný co do souvislosti s jimi vystudovaným(i) oborem (obory). 95,83% dotázaných absolventů v této kategorii odpovědělo, že jejich aktuální zaměstnání již souvisí se zaměřením alespoň jednoho oboru, jež vystudovali. Pravidelné kurzy a školení v zaměstnání probíhají u 87,5% absolventů.

Absolventi kteří vystudovali alespoň jeden magisterský / navazující magisterský program jako nejvýše dosažený

Z absolventů, kteří vystudovali alespoň jeden magisterský obor jako nejvýše dosažený (mají vystudované například dva magisterské obory, nebo kromě magisterského oboru mají navíc vystudovaný další obor v bakalářském programu) mělo při studiích

zaměstnání 77,27% dotázaných. V zaměstnání, která se většinou vázala k jejich oboru (alespoň jednomu) bylo zaměstnáno 58,82% absolventů ze všech kteří potvrdili, že zaměstnání měli. V posledním zaměstnání z dob studií celkově setrvalo déle než 12 měsíců po promoci 70,59% respondentů.

Graf 18: Pracovní aktivita absolventů více VŠ v ČR (min. 1 magisterský / navazující magisterský obor jako nejvýše dosažený) (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Nyní má aktuálně zaměstnání 90,91% (značný nárůst) těchto respondentů, tedy jen zhruba každý devátý zaměstnání nemá. V zaměstnání, které se pojí s alespoň jedním jimi vystudovaným oborem, pracuje 90% z nich (opět je myšleno 90% z těch, kteří zaměstnání mají), tedy výrazně větší část oproti době studií. Pravidelná školení v rámci zaměstnání se realizují u 85% těchto absolventů.

4.2.5 Absolventi VŠ v České republice a zároveň studenti

Výsledky získané z řad respondentů, kteří v navazujícím magisterském studiu pokračují studiem na jiné vysoké škole v České republice (než na které studovali Bc.), nebo mají již ukončené magisterské vzdělání a studují v jakémkoliv dalším studijním programu jsou zpracovány v následujících dvou tabulkách.

Tabulka 10: Absolventi a současně studenti v prezenčním studiu

Dosaženo↓	Aktuálně prezenčně											
	Bc.	Mgr.n.	Mgr.	Dok.	Zaměstnaní				Souvisí			
Bc.	2	5	2	X	2	4	1	X	1	1	0	X
Mgr.n.	X	1	X	3	X	0	X	3	X	0	X	1
Mgr.	1	X	1	1	1	X	0	0	1	X	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 11: Absolventi a současně studenti v kombinovaném studiu

Dosaženo↓	Aktuálně kombinovaně											
	Bc.	Mgr.n.	Mgr.	Dok.	Zaměstnaní				Souvisí			
Bc.	X	12	3	X	X	12	3	X	X	8	2	X
Mgr.n.	X	3	X	1	X	3	X	1	X	1	X	1
Mgr.	2	X	X	X	2	X	X	X	1	X	X	X

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulkách 10 a 11 jsou studenti rozděleni podle toho, zda jejich aktuální studium probíhá prezenční či kombinovanou formou a dle toho, jaké vzdělání již mají ukončené, a které studují. Vzhledem k nízkému počtu respondentů jsou zde uvedeny konkrétní počty.

Je zřejmé, že všichni studenti kombinovaného studia jsou zaměstnaní, avšak i mezi studenty prezenčního studia je tomu tak u většiny. Patrné je též, že v případě studentů studujících kombinovaně, je častější existence souvislosti mezi jejich zaměstnáním a zaměřením oboru, který momentálně studují.

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

5.1 Vzdělanost v České republice

Vzdělanost v České republice je v této diplomové práci hodnocena zejména dle dosažené urovně vzdělání obyvatelstva. Z uvedených statistik je patrný postupný nárůst zastoupení vyšších úrovní vzdělání v České republice a tím rostoucí tendence vývoje vzdělanosti. Vzdělanostní struktura byla ve výše uvedených statistikách Českého statistického úřadu ovlivněna přítomností osob již od věku 15 let, které se účastnily sčítání lidu. Je však zřejmé neustálé snižování zastoupení základního vzdělání a naopak zvyšování podílu osob s ukončenými vyššími stupni vzdělání, zejména úplným středním a vysokoškolským. Vysoké procento obyvatel dosahujících vyššího vzdělání ukazují i statistická data Eurostatu z roku 2014.

Celkově lze českou vzdělanost – vzdělanostní strukturu – jednotlivé zastoupení stupňů formálního vzdělávání hodnotit v kontextu Evropské unie pozitivně zejména co se týká velmi vysokého podílu (přes 70%) populace s vyšším sekundárním a postsekundárním neterciálním vzděláním, kde tato hodnota převyšovala v roce 2014 výsledky všech zbývajících členů EU – 28. Také z komparace vyplynulo velmi pozitivní zjištění, že Česká republika je zemí s nejnižším podílem osob se vzděláním pouze na úrovni ISCED 0 – 2, tedy pouze nejvýše základním vzděláním. Na druhou stranu zatím spíše negativních výsledků Česká republika v tomto srovnání dosahuje na úrovni vzdělání terciálního, kde i přes jeho vzrůstající účast na vzdělanostní struktuře, nesplňuje unijní průměr a řadí se tak mezi státy s nejnižším podílem osob s tímto stupněm vzdělání.

V komparaci s ostatními zeměmi Česká republika dle ukazatelů výzkumu PIAAC dosahuje nadprůměrných hodnot v oblasti numerické gramotnosti. Na poli řešení problémů v IT a čtenářské gramotnosti se výsledky České republiky pohybují v blízkosti průměru zemí OECD.

Je tedy možné říci, že Česká republika se z hlediska vzdělanosti obyvatelstva nachází na velmi dobré úrovni, která se zvyšuje, a růst zastoupení populace s ukončeným terciálním vzděláním lze doporučit.

5.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkového šetření zaměřeného na studenty a absolventy vysokých škol v České republice, které bylo v rámci této diplomové práce realizováno, se zúčastnilo 642 respondentů. Nejpočetnější skupinu tvořili studenti a absolventi, kteří studují, nebo vystudovali jednu vysokou školu, a na tyto respondenty bylo vyhodnocování zaměřeno blíže. Záměrem bylo zhodnotit pracovní aktivitu této cílové skupiny. V případě studentů bylo cílem zjistit, zda v průběhu studií mají zaměstnání (ať už je tomu na základě pracovní smlouvy či dohodách o provedení práce, pracovní činnosti, případně zda podnikají), tedy jestli již při studiích získávají praxi a dochází-li k tomu v souvislosti se zaměřením oboru, který studují. U absolventů představovalo cíl získat informace o tom, mají-li zaměstnání (podnikají) a opět jestli se realizují v oboru, který vystudovali.

V odpovědích respondentů bylo nalezeno mnoho informací, mezi nejvýznamnější lze řadit zjištění, že 93,52% studentů studujících jednu vysokou školu kombinovaně je zaměstnaných, naproti tomu u studentů prezenčního studia je tomu tak v 65,47%. Mezi studenty kombinovaných forem studia byla patrná také častější souvislost mezi jejich zaměstnáním a studijním oborem (v 75,25% oproti 64,22% u studentů prezenčních forem).

Celkově lze tedy po porovnání odpovědí dotazovaných studentů, kteří v České republice studují prezenčně pouze na jedné vysoké škole (studují jeden obor) říci, že největší podíl těch, kteří při studiu mají souběžně zaměstnání je mezi studenty oborů humanitního zaměření (84,62%), ovšem navzdory tomuto prvenství byla právě u humanitních studentů zjištěna souvislost mezi jejich zaměstnáním a studijním oborem pouze v 36,36% případů. Velmi blízké hodnoty byly v prvním případě zjištěny i u studentů ekonomických oborů (79,19% studentů majících zaměstnání), avšak souvislost mezi zaměstnáním a studovaným oborem u nich byla potvrzena v 76,27%. Naproti tomu u studentů (dotázaných) oborů pedagogického a technického zaměření nemá zaměstnání ani polovina z nich a souvislost s oborem je opět velmi rozdílná (52,8% x 75%). Nejlepšího výsledku (tedy vysokého procenta studentů, kteří spolu se studiem mají též zaměstnání, a současně velkého podílu z těchto studentů potvrzujících souvislost mezi tímto zaměstnáním a zaměřením oboru jimi studovaným) dosáhli studenti oborů *ekonomického zaměření* (druhé místo + prvenství).

Zajímavá je též statistika toho, nakolik jsou splňována očekávání studentů vážící se k vysokoškolské výuce. Největší podíl studentů, jejichž očekávání jsou splňována

(76,92%) je mezi studenty technických oborů (následují humanitní – 69,23%, pedagogické – 56,86% a ekonomické – 56,38%).

Po srovnání údajů podaných absolventy bakalářských programů (dále nestudujících) a absolventy programů magisterských a navazujících magisterských, kteří vystudovali jednu vysokou školu v České republice, lze zpozorovat, že vyšší podíl zaměstnaných je jednoznačně mezi absolventy vyššího stupně vysokoškolského vzdělání (80,77% x 87,95%). Výrazný rozdíl je zřejmý i v souvislosti daného zaměstnání se zaměřením vystudovaného oboru absolventů. U 72,6% (zaměstnaných) absolventů magisterských a navazujících magisterských programů souvisí (spíše) jejich zaměstnání s oborem, který vystudovali, u absolventů majících pouze bakalářské vzdělání je tomu jen v necelých 43%. Dle těchto výsledků lze tedy doporučit dosahování vyššího stupně vysokoškolského vzdělání. V případě absolventů s ukončeným vyšším stupněm vysokoškolského vzdělání bylo zjištěno i vyšší procento těch, u kterých se v zaměstnání realizují pravidelně školení. Lze předpokládat, že lidé s ukončeným vyšším vzděláním pracují na pozicích, na které jsou kladené vyšší nároky nejen z hlediska odbornosti, a proto je zde i vyšší potřeba pravidelně rozšiřovat znalosti.

6 Závěr

Znalostní ekonomika klade důraz na důležitost znalostí a vzdělání v současné znalostní společnosti a světě informačních technologií a neustálého technologického pokroku. Právě disponování znalostmi a informacemi a jejich rozvoj a efektivní využívání přináší společnosti (ať už se jedná o konkrétní podnik nebo národní ekonomiku celé země) konkurenční výhodu. Jelikož nositeli znalostí jsou lidé, je nezbytné pro budování konkurenceschopnosti účinně řídit a pracovat s lidskými zdroji a lidským kapitálem. Podstata znalostní ekonomiky, znalostního managementu i problematika lidských zdrojů a kapitálu byla v práci blíže popsána, stejně jako vzdělávání v České republice a nezaměstnanost související s dosaženým stupněm vzdělání.

Společnost si stále více uvědomuje význam vzdělávání. Každoročně vychází statistiky zabývající se vývojem vzdělávání a změnami v zastoupení jednotlivých ukončených stupňů vzdělání v populaci zemí například Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj nebo Evropské unie.

České vzdělávání a s tím spojená vzdělanost se rozvíjí již od 9. století, je tedy zřejmé, že za tak dlouhé období se uskutečnilo mnoho změn a pokroků. V současnosti je běžnou součástí vzdělávání v České republice multimediální technika a jako efektivní médium je běžně využíván internet. Stále větší důležitost je přikládána potřebě neustálého vzdělávání zaměstnanců.

Mezi obyvatelstvem České republiky s ukončeným vyšším stupněm vzdělání je patrná nižší obecná míra nezaměstnanosti. Možná i proto je po analýze dat Českého statistického úřadu shromážděných na základě pravidelných sčítání lidu možné konstatovat, že od roku 1950 dochází k trvalému snižování podílu osob se základním vzděláním a naopak se zvyšuje zastoupení části populace s ukončenými vyššími stupni vzdělání. Z komparace vzdělanostní struktury s obyvatelstvem Evropské unie z roku 2014 vyplývá, že Česká republika je zemí s nejnižším podílem osob s pouze nejvýše základním vzděláním a je zde více než sedmdesátiprocentní zastoupení lidí s vyšším sekundárním a postsekundárním neterciálním vzděláním, což je mezi zeměmi EU – 28 nejvíce. Pouze v případě absolventů s terciálním vzděláním Česká republika zaostává.

Vlastní šetření bylo zaměřeno na studenty a absolventy vysokých škol v České republice. Pozitivním zjištěním bylo, že mezi studenty jedné vysoké školy prezenční formy studia (tedy typickými respondenty průzkumu) bylo vysoké procento (65,47%) těch, kteří

souběžně se studiem jsou zaměstnání (konkrétně pracují na základě pracovní smlouvy, dohodách DPP či DPČ, případně podnikají) a získávají tak požadovanou praxi pro budoucí povolání po dokončení studií. Značné rozdíly zde však byly zjištěny mezi studenty studujícími rozdílná zaměření oborů. Velmi dobré hodnocení bylo přiřazeno zejména studentům ekonomických oborů.

V případě absolventů jedné vysoké školy byl prokázán větší podíl zaměstnaných mezi těmi, kteří dosáhli vyššího stupně vysokoškolského vzdělání. Lze tedy předpokládat, že po dokončení vyššího stupně tohoto vzdělávání roste uplatnění absolventů na trhu práce.

Celkově je možné doporučit dosahování (vyšší úrovně) terciálního vzdělání a vzhledem ke statistikám obecné míry nezaměstnanosti též vyšších stupňů vzdělání obecně.

7 Seznam použitých zdrojů

- [1] ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*. 10. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1407-3.
- [2] ARMSTRONG, Michael. *Personální management*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 1999. ISBN 80-7169-614-5.
- [3] BARTÁK, Jan. *Od znalostí k inovacím: tvorba, rozvíjení a využívání znalostí*. 1. vydání. Praha: Alfa nakladatelství, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-87197-03-5.
- [4] BUCHTOVÁ, Božena a kol. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
- [5] BUREŠ, Vladimír. *Znalostní management a proces jeho zavádění: průvodce pro praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1978-8.
- [6] CEJTHAMR, Václav a Jiří DĚDINA. *Management a organizační chování*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3348-7.
- [7] DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním prostředí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-224-3.
- [8] HRONÍK, František. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s, 2007. ISBN 978-80-247-1457-8.
- [9] CHARVÁT, Jaroslav. *Firemní strategie pro praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2006. ISBN 80-247-1389-6.

- [10] JŮVA, Vladimír sen.&jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. 4. rozš. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.
- [11] KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.
- [12] KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Nová ekonomika: nové příležitosti?*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-403-2.
- [13] KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-882-8.
- [14] KOCIÁNOVÁ, Renata. *Personální řízení: východiska a vývoj*. 2., přepracované a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3269-5.
- [15] MAIER, Karel a kol. *Udržitelný rozvoj území*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- [16] MAZOUCHE, Petr a Jakub FISCHER. *Lidský kapitál: měření, souvislosti, prognózy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-380-6.
- [17] MEDLÍKOVÁ, Olga. *Lektorské dovednosti: manuál úspěšného lektora*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3236-7.
- [18] MLÁDKOVÁ, Ludmila. *Moderní přístupy k managementu: tacitní znalost a jak ji řídit*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-310-8.
- [19] PLAMÍNEK, Jiří. *Týmová spolupráce a hodnocení lidí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2796-7.
- [20] PRŮCHA, Jan. *Česká vzdělanost: multidisciplinární pohled na fenomén národní kultury*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-675-4.

- [21] ROHLÍKOVÁ, Lucie a Jana VEJVODOVÁ. *Vyučovací metody na vysoké škole: praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4152-9.
- [22] SCHWANITZ, Dietrich. *Vzdělanost jako živý dialog s minulostí: vše, co musíte vědět, chcete-li rozumět přítomnosti*. 2. vydání. Praha: Prostor, 2013. ISBN 978-80-7260-273-5.
- [23] ŠRÉDL, Karel. *Znalostní ekonomika a vzdělávání*. 1.vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-213-2039-0.
- [24] TURECKIOVÁ, Michaela. *Řízení a rozvoj lidí ve firmách*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2004. ISBN 80-247-0405-6.
- [25] TRUNEČEK, Jan. *Management znalostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-884-3.
- [26] VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ (eds). *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.
- [27] VODÁK, Josef a Alžběta KUCHARČÍKOVÁ. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3651-8.
- [28] VOJTOVIČ, Sergej. *Koncepce personálního řízení a řízení lidských zdrojů*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3948-9.
- [29] VYMĚTAL, Jan, Anna DIAČIKOVÁ a Miriam VÁCHOVÁ. *Informační a znalostní management v praxi*. 1.vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2005. ISBN 80-86920-01-1.

- [30] ZOUNEK, Jiří a Petr SUDICKÝ. *E-learning: učení (se) s online technologiemi*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN 978-80-7357-903-6.

Internetové zdroje:

- [31] BRDLIČKA, Bořivoj. Masivní otevřené online kurzy. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2011 [cit. 2016-03-17]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/10725/>
- [32] Educational attainment statistics. *Eurostat* [online]. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Educational_attainment_statistics
- [33] Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011). *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011
- [34] Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích - 2014. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-08-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/podil-nezamestnanych-osob-v-cr-a-krajich-2014>
- [35] Strategie hospodářského růstu České republiky. *Výzkum a vývoj v ČR* [online]. 2005 [cit. 2015-07-08]. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=13633>
- [36] Studenti a absolventi terciárního stupně vzdělávání. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/studenti_a_absolventi_terciarniho_stupne_vzdelavani

- [37] Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu - 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/uroven-vzdelani-obyvatelstva-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-xllg5xjb8q>
- [38] Výstupy výzkumu PIAAC. *PIAAC Mezinárodní výzkum dospělých: Předpoklady úspěchu v práci a v životě* [online]. 2013 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: http://www.piaac.cz/vystupy_vystupy
- [39] Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2015. *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2015>

8 Přílohy

Příloha 1: Podíl populace Evropské unie ve věku 55 - 74 let s terciálním a vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním, rok 2014 (%)

Státy EU - 28	% obyvatel s terciálním vzděláním	Státy EU - 28	% obyvatel s vyšším sekundárním + postsekundárním neterciálním vzděláním
Estonsko	35,3	Česká republika	72,2
Finsko	31,8	Slovensko	67,3
Spojené království	31,0	Polsko	64,5
Lucembursko	28,5	Lotyšsko	62,7
Švédsko	28,2	Litva	59,7
Dánsko	26,1	Německo	59,3
Litva	24,3	Slovinsko	54,5
Německo	24,1	Maďarsko	53,5
Belgie	24,0	Rakousko	52,5
Nizozemsko	24,0	Estonsko	52,4
Kypr	21,7	Bulharsko	49,3
Lotyšsko	21,6	Chorvatsko	48,7
Irsko	21,6	Rumunsko	44,1
Bulharsko	20,5	Dánsko	42,5
Francie	20,0	Švédsko	41,3
Rakousko	19,7	Lucembursko	40,4
Španělsko	18,2	Francie	39,0
Slovinsko	17,8	Spojené království	38,6
Řecko	17,2	Finsko	38,4
Maďarsko	16,7	Nizozemsko	35,9
Chorvatsko	15,1	Irsko	30,7
Polsko	13,8	Belgie	29,9
Česká republika	13,5	Kypr	29,4
Slovensko	13,0	Itálie	27,5
Portugalsko	10,5	Řecko	24,1
Itálie	10,2	Španělsko	13,6
Malta	8,6	Malta	13,1
Rumunsko	7,7	Portugalsko	7,6
Průměr EU - 28	19,5	Průměr EU - 28	41,9

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

Příloha 2: Podíl populace Evropské unie ve věku 55 - 74 let se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2, rok 2014 (%)

Státy EU - 28	% obyvatel se vzděláním na úrovni ISCED 0 – 2
Estonsko	12,3
Česká republika	14,4
Lotyšsko	15,7
Litva	16,0
Německo	16,7
Slovensko	19,8
Polsko	21,7
Slovinsko	27,7
Rakousko	27,8
Maďarsko	29,8
Finsko	29,8
Bulharsko	30,3
Spojené království	30,4
Švédsko	30,5
Lucembursko	31,1
Dánsko	31,4
Chorvatsko	36,2
Nizozemsko	40,1
Francie	41,0
Belgie	46,1
Irsko	47,8
Rumunsko	48,2
Kypr	48,9
Řecko	58,7
Itálie	62,3
Španělsko	68,2
Malta	78,3
Portugalsko	81,9
Průměr EU - 28	38,6

Zdroj: Eurostat, 2015, vlastní úprava

Příloha 3: Výsledky čtenářské gramotnosti, matematické gramotnosti a řešení problémů v IT ve výzkumu PIAAC

Čtenářská gramotnost - země	Počet bodů	Numerická gramotnost - země	Počet bodů	Řešení problémů v IT - země	%
Itálie	250	Španělsko	246	Polsko	19
Španělsko	252	Itálie	247	Irsko	25
Francie	262	USA	253	Slovensko	26
Irsko	267	Francie	254	Estonsko	28
Polsko	267	Irsko	256	Korea	30
Kypr	269	Polsko	260	USA	31
Rakousko	269	Anglie + Sev. Irsko	262	Rakousko	32
Německo	270	Korea	263	Česká republika	33
USA	270	Kanada	265	Průměr OECD	34
Dánsko	271	Kypr	265	Belgie - Vlámko	35
Anglie + Sev. Irsko	272	Austrálie	268	Anglie + Sev. Irsko	35
Průměr OECD	273	Průměr OECD	269	Japonsko	35
Kanada	273	Německo	272	Německo	36
Korea	273	Estonsko	273	Kanada	37
Česká republika	274	Rakousko	275	Austrálie	38
Slovensko	274	Česká republika	276	Dánsko	39
Belgie - Vlámko	275	Slovensko	276	Norsko	41
Estonsko	276	Dánsko	278	Nizozemsko	42
Norsko	278	Norsko	278	Finsko	42
Švédsko	279	Švédsko	279	Švédsko	44
Austrálie	280	Belgie - Vlámko	280	Francie	x
Nizozemsko	284	Nizozemsko	280	Itálie	x
Finsko	288	Finsko	282	Kyp	x
Japonsko	296	Japonsko	288	Španělsko	x

Zdroj: PIAAC, 2013, vlastní úprava

Příloha 4: Dotazník

(V dotazníku bylo nastaveno větvení, dle příslušných odpovědí respondentů, zde jsou vypsané všechny vyskytující se otázky)

1) Jste aktuálně studentem vysoké školy v České republice?

- a) Ano, studuji 1 VŠ v ČR (student Bc./student magisterského programu/student navazujícího mag. programu na téže škole, kde jste ukončil Bc.)
- b) Ano, studuji více VŠ v ČR (Zvolte i pokud studujete souběžně více oborů v rámci 1 VŠ)
- c) Ne, jsem již absolventem 1 VŠ v ČR
- d) Ne, jsem již absolventem více VŠ v ČR (Zvolte i pokud jste absolventem více oborů v rámci 1 VŠ)
- e) Jsem absolventem (1 i více VŠ (oboru/ů) v ČR) a současně také studentem další(ch) VŠ (oboru/ů) v ČR - NEvolte, pokud máte titul Bc. a jste studentem téže školy v navazujícím programu, zvolte při studiu doktorského programu)

2) Jakého zaměření je obor, který studujete?

- a) Ekonomické
- b) Humanitní
- c) Filozofické
- d) Technické
- e) Lékařské
- f) Pedagogické
- g) Přírodovědecké
- h) Umělecké
- i) Právnícké
- j) Zemědělské
- k) Policejní
- l) Vojenské
- m) Vlastní odpověď

3) Jaký typ školy studujete?

- a) Veřejná
- b) Soukromá
- c) Státní (Policejní akademie, Univerzita obrany)

4) Jaká je forma vašeho studia?

- a) Prezenční
- b) Kombinovaná (kombinace prezenčního a distančního studia, docházka pouze několikrát za semestr, blokové studium a samostudium)
- c) Distanční (multimediální forma studia, základem není školní docházka, komunikace s lektorem prostřednictvím internetu, telefonu,...)

5) Jaký druh programu studujete?

- a) Bakalářský
- b) Magisterský
- c) Navazující magisterský

6) Jste studentem některé z těchto vysokých škol? (Případně prosím doplňte)

- a) České vysoké učení technické v Praze
- b) Vysoká škola ekonomická v Praze
- c) Česká zemědělská univerzita v Praze
- d) Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
- e) Univerzita Karlova v Praze
- f) Akademie múzických umění v Praze
- g) Mendelova univerzita v Brně
- h) Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
- Ch) Masarykova univerzita v Brně
- i) Vysoké učení technické v Brně
- j) Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
- k) Ostravská univerzita v Ostravě
- l) Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
- m) Univerzita Pardubice

- n) Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava
- o) Západočeská univerzita v Plzni
- p) Univerzita Palackého v Olomouci
- q) Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- r) Policejní akademie České republiky
- s) Univerzita obrany
- t) Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s.r.o.
- u) Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.
- v) Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
- w) Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s.
- x) Vysoká škola obchodní v Praze, o.p.s.
- y) Vlastní odpověď

7) Máte při studiu zaměstnání/podnikáte?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Občas

8) Souvisí vaše zaměstnání/podnikání s oborem, který studujete?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

9) Proč při studiu nejste zaměstnaný/á/ nepodnikáte?

- a) Nemám dostatek času
- b) Jsem finančně zajištěn/a
- c) Zaměstnání se mi nedaří najít
- d) Vlastní odpověď

10) Když máte zaměstnání/podnikáte, souvisí většinou vaše zaměstnání/podnikání s oborem, který studujete?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

11) Plánujete v tomto zaměstnání/podnikání setrvat i po ukončení studia?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

12) Jaký je důvod, že v tomto zaměstnání/podnikání (spíše) nechcete setrvat po ukončení studia?

- a) Nízký výdělek
- b) Chci pracovat v jiném oboru
- c) Chci získat lepší pracovní pozici
- d) Vlastní odpověď

13) Probíhají ve vašem zaměstnání/při vašem podnikání pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod.?

- a) Ano
- b) Ne

14) Splňuje výuka na vámi studované VŠ vaše očekávání?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Vlastní odpověď

15) Jste:

- a) Žena
- b) Muž

16) Jaký je Váš věk?

- a) do 26 (včetně)
- b) 27 - 35
- c) 36 - 45
- d) 46 - 55
- e) 56 - 65
- f) 66 - 75
- g) 76 - 100

17) Jakého zaměření jsou obory, které studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

18) Jaký(é) typ(y) škol(y) studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 3

19) Jaká(é) je (jsou) forma(y) vašich studií?

Varianty shodné s otázkou číslo 4

20) Jaký(é) druh(y) programu(ů) studujete?

Varianty shodné s variantou číslo 5

21) Jste studentem některé (některých) z těchto vysokých škol? (Případně prosím doplňte, studujete-li v rámci 1 VŠ více oborů, zvolte prosím vlastní odpověď a popište)

Varianty shodné s otázkou číslo 6

22) Máte při studiích zaměstnání/podnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 7

23) Souvisí vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením oborů (alespoň s 1 oborem), který(é) studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

24) O který(é) obor(y) (zaměřením) se v tomto případě jedná?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

25) Plánujete v tomto zaměstnání/podnikání setrvat i po ukončení studií?

Varianty shodné s otázkou číslo 11

26) Jaký je důvod, že v tomto zaměstnání/podnikání (spíše) nechcete setrvat po ukončení studií?

Varianty shodné s otázkou číslo 12

27) Proč při studiích nejste zaměstnaný/á/ nepodnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 9

28) Když máte zaměstnání/podnikáte, souvisí většinou vaše zaměstnání/podnikání alespoň s jedním oborem, který studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 10

29) O který(é) obor(y) (zaměřením) se v tomto případě většinou jedná?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

30) Probíhají ve vašem zaměstnání/při vašem podnikání pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod.?

Varianty shodné s otázkou číslo 13

31) Splňuje výuka na vámi studované(ných) VŠ vaše očekávání?

Varianty shodné s otázkou číslo 14

32) Jste:

Varianty shodné s otázkou číslo 15

33) Jaký je váš věk?

Varianty shodné s otázkou číslo 16

34) Jakého zaměření byl obor, který jste studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

35) Jaký typ školy jste vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 3

36) Jaká byla forma vašeho studia? Zvolte vlastní odpověď, pokud se forma studia v čase měnila a popište.

a) Prezenční

b) Kombinovaná (kombinace prezenčního a distančního studia, docházka pouze několikrát za semestr, blokové studium a samostudium)

c) Distanční (multimediální forma studia, základem není školní docházka, komunikace s lektorem prostřednictvím internetu, telefonu,...)

a) Vlastní odpověď

37) Jaký druh programu jste vystudoval/a? Zvolte prosím nejvýše dosažený.

a) Bakalářský

b) Magisterský

c) Navazující magisterský

a) Doktorský

38) Vystudoval/a jste některou v těchto vysokých škol? (Případně prosím doplňte)

Varianty shodné s otázkou číslo 6

39) Měl/a jste při studiu zaměstnání/podnikal/a jste?

Varianty shodné s otázkou číslo 7

40) Souviselo toto vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením oboru, který jste studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

41) Proč jste při studiu nebyl/a zaměstnaný/á/ nepodnikal/a?

- a) Neměl/a jsem dostatek času
- b) Byl/a jsem finančně zajištěn/a
- c) Zaměstnání se mi nedařilo najít
- d) Vlastní odpověď

42) Když jste byl/a zaměstnaný/á/ podnikal/a jste, souviselo většinou vaše zaměstnání se zaměřením oboru, který jste studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 10

43) Setrval/a jste v tomto zaměstnání/podnikání i po ukončení studií?

- a) Ano (déle než 1 rok po promoci)
- b) Ne (odchod brzy po promoci - do cca 2 měsíců)
- c) Jen po krátkou dobu (cca 2 měsíce až cca 1 rok po promoci)

44) Proč jste v tomto zaměstnání/podnikání nesetrval/a (déle)?

- a) Nízký výdělek
- b) Lepší nabídka práce, vyšší postavení apod.
- c) Chtěl/a jsem pracovat v jiném oboru
- d) Vlastní odpověď

45) Probíhala v tomto vašem zaměstnání/při vašem podnikání při studíích pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod?

Varianty shodné s otázkou číslo 13

46) Máte v současnosti zaměstnání/podnikáte?

- a) Ano
- b) Ne

47) Souvisí vaše zaměstnání/podnikání s oborem, který jste vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

48) Probíhají ve vašem současném zaměstnání/při vašem podnikání pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod?

Varianty shodné s otázkou číslo 13

49) Proč v současné době nejste zaměstnaný/á/ nepodnikáte?

- a) Nemám dostatek času
- b) Jsem finančně zajištěn/a
- c) Zaměstnání se mi nedaří najít
- d) Jsem v důchodu
- e) Vlastní odpověď

50) Splnila výuka na vámi studované vysoké škole vaše očekávání?

Varianty shodné s otázkou číslo 14

51) V jakém období jste promoval/a?

- a) Dříve než v 60. letech
- b) 60. léta
- c) 70.léta
- d) 80.léta
- e) 90.léta
- f) v období let 2000 - 2010

g) po roce 2010

52) Jste:

Varianty shodné s otázkou číslo 15

53) Jaký je váš věk?

Varianty shodné s otázkou číslo 16

54) Jakého zaměření byly obory, které jste vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

55) Jaké typy škol jste vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 3

56) Jaká(é) byla(y) forma(y) vašeho studia?

Varianty shodné s otázkou číslo 4

57) Jaký(é) druh(y) programu(ů) jste vystudoval/a? Zvolte prosím (váš) nejvyšší dosažený.

Varianty shodné s otázkou číslo 37

58) Vystudoval/a jste některou z těchto vysokých škol? (Případně prosím doplňte, jestliže jste vystudoval/a více oborů v rámci 1 VŠ, zvolte prosím vlastní odpověď a popište)

Varianty shodné s otázkou číslo 6

59) Měl/a jste při studii zaměstnání/ podnikal/a jste?

Varianty shodné s otázkou číslo 7

60) Souviselo(a) většinou vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením oboru(ů), který(é) jste studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

61) Když jste byla/a zaměstnaný/á/ podnikal/a jste, souviselo(a) většinou vaše zaměstnání se zaměřením oboru(ů), které jste studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 10

62) O jaký(é) obor(y) zaměřením se v tomto případě obvykle jednalo?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

63) O jaký(é) obor(y) zaměřením se v tomto případě většinou jednalo?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

64) Proč jste při studiích nebyl/a zaměstnaný/á/ nepodnikal/a jste?

Varianty shodné s otázkou číslo 41

65) Setrval/a jste vašem posledním zaměstnáním/podnikáním z dob studií?

Varianty shodné s otázkou číslo 43

66) Proč jste v tomto vašem zaměstnání/podnikání nesetrval/a (déle)?

Varianty shodné s otázkou číslo 44

67) Máte v současnosti zaměstnání/podnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 46

68) Souvisí vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením alespoň jednoho oboru, který jste vystudoval/a? Zvolte, nebo napište prosím o jaké zaměření vystudovaného oboru se jedná.

Varianty shodné s otázkou číslo 2

69) Probíhají ve vašem zaměstnání/při vašem podnikání pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod?

Varianty shodné s otázkou číslo 13

70) Proč nyní nejste zaměstnaný/á/ nepodnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 49

71) Splnila výuka na vámi studovaných VŠ vaše očekávání?

Varianty shodné s otázkou číslo 14

72) Ve kterých letech jste promoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 51

73) Jste:

Varianty shodné s otázkou číslo 15

74) Jaký je váš věk

Varianty shodné s otázkou číslo 16

75) Jakého zaměření byl(y) obor(y), které jste již vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

76) Jaký(é) typ(y) škol(y) jste již vystudoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 3

77) Jaká(é) byla(y) forma(y) vašeho již ukončeného(ných) studia(i)?

Varianty shodné s otázkou číslo 4

78) Jaký(é) druh(y) programu(ů) jste vystudoval/a? Zvolte prosím (váš) nejvyšší dosažený.

Varianty shodné s otázkou číslo 37

79) Vystudoval/a jste některou z těchto vysokých škol? Případně prosím doplňte. Vystudoval/a-li jste více oborů v rámci 1 VŠ, zvolte prosím vlastní odpověď a popiště.

Varianty shodné s otázkou číslo 6

81) Souviselo(a) většinou vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením oboru(ů), které jste dříve studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

82) O jaké(á) zaměření se v takovém případě obvykle jednalo?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

83) Proč jste při svých minulých studiích nebyl/a zaměstnaný/á/nepodnikal/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 41

84) Když jste měl/a zaměstnání/podnikal/a jste, souviselo(a) většinou vaše zaměstnání/podnikání se zaměřením oboru(ů), které jste dříve studoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 10

85) O jaké(á) zaměření se v takovém případě většinou jednalo?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

86) Splňovala výuka na vámi již vystudované(ých) VŠ vaše očekávání?

Varianty shodné s otázkou číslo 14

87) Jakého zaměření je(jsou) obor(y), který(é) nyní studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

88) Jaké typ(y) škol(y) aktuálně studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 3

89) Jaká je forma vašeho aktuálního studia (vašich aktuálních studií)?

Varianty shodné s otázkou číslo 4

90) Jaký(é) druh(y) programu(ů) aktuálně studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 37

91) Studujete aktuálně některou z těchto vysokých škol? Případně prosím doplňte. Studujete-li více oborů v rámci 1 VŠ, zvolte prosím vlastní odpověď a popište.

Varianty shodné s otázkou číslo 6

92) Máte aktuálně zaměstnání/podnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 46

93) Souvisí vaše zaměstnání/podnikání s oborem(obory), který(é) aktuálně studujete?

Varianty shodné s otázkou číslo 8

94) O jaký(é) obor(y) se zaměřením v tomto případě jedná?

Varianty shodné s otázkou číslo 2

95) Proč v současnosti nejste zaměstnaný/á/ nepodnikáte?

Varianty shodné s otázkou číslo 49

96) Plánujete setrvat v současném zaměstnání/podnikání i po dokončení studií?

Varianty shodné s otázkou číslo 11

97) Proč neplánujete (spíše) v tomto zaměstnání/podnikání setrvat po ukončení studií?

- a) Nízký výdělek
- b) Touha po lepší pozici, práci,...
- c) Chci pracovat v jiném oboru
- d) Vlastní odpověď

98) Probíhají ve vašem zaměstnání/při vašem podnikání pravidelná školení, vzdělávací kurzy apod?

Varianty shodné s otázkou číslo 13

99) Splňuje výuka na vámi aktuálně studované (studovaných) VŠ vaše očekávání?

Varianty shodné s otázkou číslo 14

100) V jakém období jste již promoval/a?

Varianty shodné s otázkou číslo 51

101) Jste:

Varianty shodné s otázkou číslo 15

102) Jaký je váš věk

Varianty shodné s otázkou číslo 16